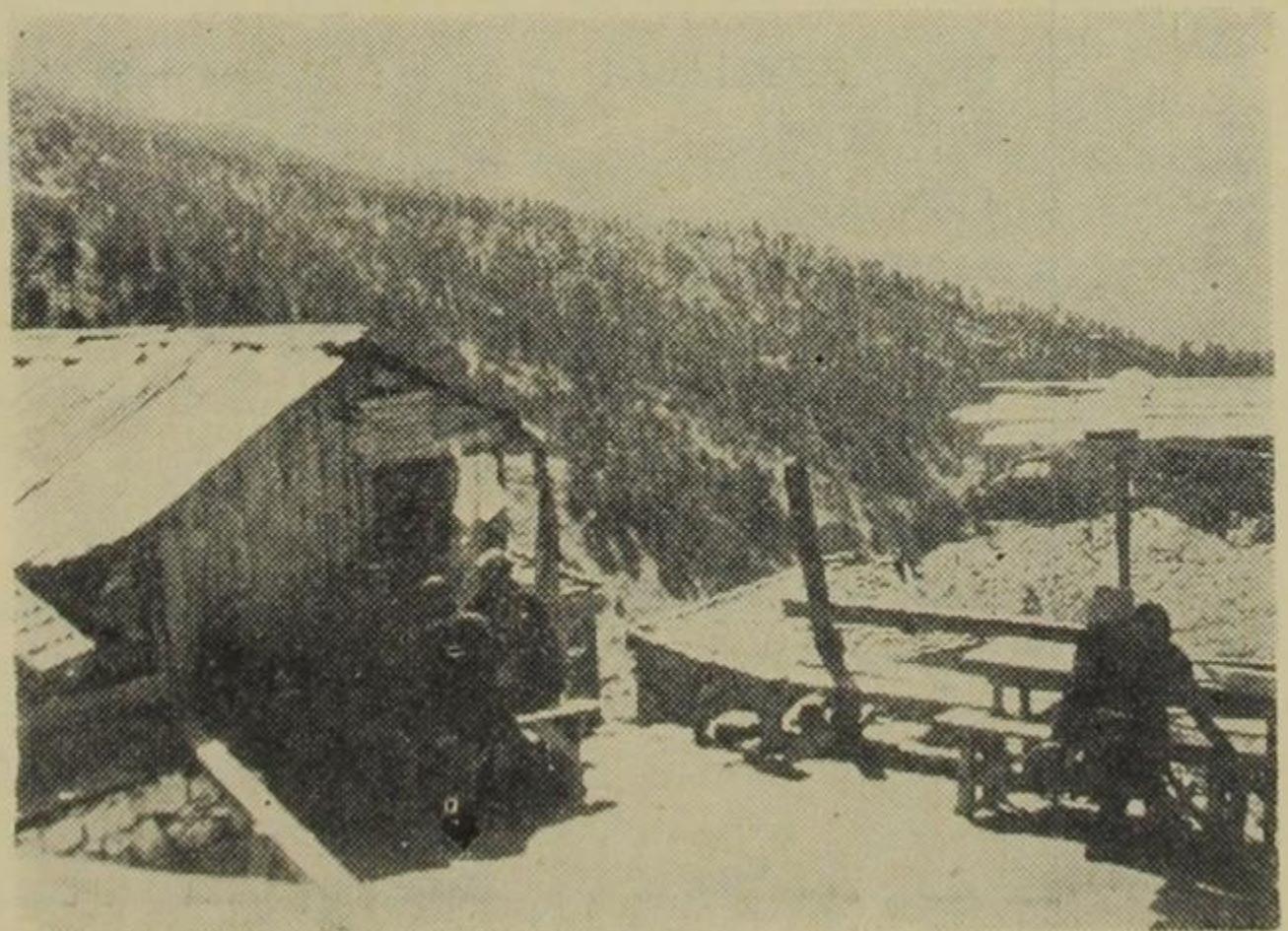

ΕΚΔΟΣΙΤΕΔ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ 1967
ΑΡ. 63 - ΕΤΟΣ ΣΤ'

KONITSA

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΗΣ
'Εκδιδόμενον ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου Κονιτσιωτῶν «Ο ΑΩΟΣ»
ΓΡΑΦΕΙΑ: Βύσσης καὶ Καΐρη 2 — ΑΘΗΝΑΙ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

'Εσωτερικοῦ : Δρ. 100 — Κοινοτήτων : Δρχ. 150 — 'Εξωτερικοῦ: Δολλάρια 8
Διὰ τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς Κονίτσης δρχ. 75

Διευθυντής : ΑΛΕΞ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ, 'Αγίας Ζώνης 48 — Αθῆναι

Τυπογραφείου: Κ. 'Αθανασίου, 'Αριστοφάνους 9 — Περιστέρι

'Ανταποκριτής ἐν Κονίτσῃ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

'Αντιπρόπος ἐν Ιωαννίνοις: ΑΡ. ΠΥΡΡΟΣ δικηγόρος, ὁδὸς Μπότσαρη τηλ. 654

»   ἐν Θεσσαλονίκη: Κ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ιατρός, ὁδὸς Ικτίνου 4, τηλ. 78.949

'Εμβάσματα: ΔΗΜ. ΜΗΛΙΓΚΟΝ, Λεωφ. 'Αλεξάνδρας 83 (Τομεύς 702)

'Αλληλογραφία : ΑΛΕΞ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ 'Αγίας Ζώνης 48 — Αθῆναι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΚΩΝ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ	:	"Ισκιος στὴν Αετομηλίτσα
ΕΥΡ. ΣΟΥΡΛΑ	:	"Ἐκκλησις πρὸς τοὺς διανοουμένους
ΓΙΑΝ. Λ.	:	'Ιούλιος
ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ	:	Σημειώματα
Ν ΤΣΑΚΑ	:	"Ἐρανος ὑπὲρ τοῦ Ιεροῦ Ναοῦ Κ. Κονίτσης
Λ.	:	Παναγιώτης Χατζηνίκου Κονιτσιώτης
Α. ΕΥΘΥΜΙΟΥ	:	Βούρμπιανη
ΜΕΝΗ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑ	:	Τὸ ἄρμένισμα
ΧΡΗΣΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ	:	'Ο συνταγματάρχης Λήκ καὶ ἡ Κόνιτσα
Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας	:	Νέα ἀπ' τὴν πατρίδα

"Εκκλησις πρὸς τοὺς ἐπιστήμονες, λογίους καὶ διδασκάλους τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης

Τοῦ κ. ΕΥΡ. ΣΟΥΡΛΑ

Ο κάθε τόπος, ή κάθε ἐπαρχία, οἱ ἄνθρωποι της, ή μνήμη τους ή ἴστορική, ζσον κι ἀν εἶναι δεμένη μὲ τὴν Ἡπειρωτική καὶ τὴν Ἐθνική μας Ἰστορία, διατηρεῖ κάποια ἔχωριστὰ γνωρίσματα, φυσιογνωμικῆς τρόπου τινὰ προσολῆς.

Είναι η συγείδησις τῆς ἐπαρχίας μας, εἶναι τὸ χρῶμα τὸ ἔχωριστὸ τῆς ἐπαρχίας μας.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Ἐνας τόπος ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὲς χιονισμένες κατάψηλες κορυφογραμμές καὶ τὲς χαράδρες τοῦ Γράμμου καὶ τοῦ Σμόλικα, γιὰ νὰ σμίξῃ μὲ τοῦ φουρτουνιασμένου Σαραντάπορου τὴν ἑλικοειδῆ πορείαν καὶ μὲ τὸν γαληνεμένον ροῦν τοῦ Αἴθου, πρὸς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

Ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς ἔπειδησαν Μορφές, ποὺ ἀντιστάθηκαν στὸ κῦμα τῆς Ἀλβανοκρατίας καὶ στὴν ὕπουλη ἔξαπλωση τῆς Ρουμανικῆς προπαγάνδας. Ἡ ἴστορία ἔδικαίωσε τοὺς ἀγῶνες τους καὶ στὰς δέλτους τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἰστορίας σελαγίζουν αἱ Μορφαὶ τους σὰν θύμησες μὲ παντοτιγὴ παρουσία.

Τὸ παρελθὸν τῆς Ἐπαρχίας, ή Ἰστορία τῆς Ἐπαρχίας, ή ἴστορία τῶν 46 χωριῶν τῆς Ἐπαρχίας μας θὰ παραμένῃ σὰν τὸ καυτὸ ἐκεῖνο θέμα, ποὺ ἀποζητάει πάντοτε τοὺς ἐρευνητάς του.

Θ' ἀποζητάει... ναὶ... τοὺς ἐρευνητάς του, οἱ ὅποιοι θὰ σκύψουν μὲ πάθος καὶ μὲ ἀγάπην γιὰ νὰ περισώσουν τὰ δάκρυα τῆς Ἐπαρχίας τους, τὲς μπόρες καὶ τοὺς χαλασμούς της, γιὰ νὰ περισώσουν μὲ μιὰ λέξη κάθε τι ποὺ τὸ παρελθὸν ἐκληροδότησε. Νὰ περισώσουν δηλαδὴ τὰ δείγματα τῆς σπανίας Ἀγιογραφικῆς Τέχνης ποὺ ἥκμασε στὴν Ἐπαρχία, νὰ περισώσουν τὰ δείγματα τῆς Ξυλογλυπτικῆς Τέχνης, νὰ περισώσουν τὰ δείγματα τῆς σπανίας λαϊκῆς Ἀρχιτεκτονικῆς ποὺ ἀφθονοῦν στὴν Ἐπαρχία, νὰ περισώσουν τὰ διεσπαρμένα Ἀρχεῖα τῆς Μητροπόλεως Κονίτσης ώς καὶ τὰ Ἀρχεῖα τῶν ἐπὶ μέρους κοινοτήτων, νὰ περισώσουν τὰ πάσης φύσεως ἴστορικὰ ἔγγραφα, νὰ περισώσουν τοὺς θρύλους καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐπαρχίας, νὰ περισώσουν μὲ μιὰ λέξη τὴν ψυχὴ τῆς Ἐπαρχίας καὶ τὴν ἔχωριστὴ της φυσιογνωμία.

Ἡ παροῦσα ἔκκλησις τὴν ὅποιαν ἀπευθύνει ἡ ταπεινότης μας ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ περιοδικοῦ τῆς ἐπαρχίας μας «Ἡ Κόν τσα» πρὸς ὅλους τοὺς ἐπιστήμονας τοὺς λογίους καὶ τοὺς δασκάλους τῆς ἐπαρχίας μας, κολακεύεται γὰρ πιστεύη ὅτι θὰ δρῆ θερμὴν ἀπήχησιν καὶ ἐπιδοκιμασίαν, οὕτως ὥστε μὲ τὴν συνδρομὴν τὴν σίκονομικήν — τὴν ἔστω καὶ πενιχρὰν τῶν 46 χωριῶν τῆς ἐπαρχίας μας, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν γενναιόδωρον τοιαύτην τῶν πολλῶν ἐκ τῶν τέκνων τῆς θρυλικῆς αδ-

ΙΟΥΛΙΟΣ

Τις νύχτες κείνες τις γιορμάτες δίνει-
ρα τοῦ Ιούλη, κατατρώγαμε τὸν οὐρανό,
ξαπλωμένοι ἀνέμελα στὰ πεζούλια. "Ε-
ναν οὐρανὸν, κι' ἔνα φεγγάρι.... ἀτέλειωτο
μέσα στὴ γαλήνια νύχτα, ποὺ ἔτσι, ὅπως
πέρασαν τὰ χρόνια, ποτέ μας δὲν ἔχουμε
ξαναδῆ.

Στὶς γειτονιές, λὲς κι' εἶχε ξεχαστῇ
ὁ ὑπνος. Πόρτα τὴν πόρτα, οἱ παρέες στὸ

μισοσκόταδο διακόφταν τὴν ψιλοκουθέντα
γιὰ νὰ περιεργαστοῦν τοὺς ἀργοπορημέ-
νους ἀνηφοριτάδες.

Τὰ παιδιά, σμάρι τρέχαν πίσω ἀπ'
τὶς πυγολαμπίδες κυνηγῶντας μὲ φωνὲς
τὸ φευγαλέο φῶς π' ἀνοιγόσθυνε κοντὰ
στὸν κισσὸ καὶ χάνονταν μὲς στὰ στενά.
Κάτι ἀφώτιστα, πνιγμένα στὸν ἀξεδιάλυ-
το θρύλο τοῦ φόβου, ἐρημικὰ κι ἀπάτητα

τῆς ἐπαρχίας μας ποὺ εἶναι ταξιδεμένα στὴν Ἀφρικὴ, στὴν Αὐστραλία καὶ στὴν
φλόξενον χώραν τῆς μεγάλης Ἀμερικανικῆς Δημοκρατίας καὶ τὰ δποῖα ζοῦν μὲ
τὸ ὄραμα τῆς Γενέθλιας Γῆς τους, θὰ ὑποδογθῆται, ὥστε νὰ ἰδῃ
τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος — κατὰ τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1968 δ πρῶτος τόμος
τῶν Χρονικῶν τῆς Ἐπαρχίας μας — τοῦ περιοδικοῦ δηλαδὴ ἔκείνου τὸ δποῖον ἐκδι-
δόμενον ἀπαξ τοῦ ἔτους μὲ τὴν πλουσίαν ὡς ἄνω ιστορικὴν ὕλην καὶ μὲ εἰκονο-
γραφικὸν ὄλικὸν ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς Ἀγιογραφίας, Ξυλογλυπτικῆς καὶ Ἀρχιτε-
κτονικῆς θὰ διαγέμεται ὡς πρωτοχρονὸν ἀτικο δῶρο εἰς ὅλας τὰς Κοινότητας καὶ
εἰς ὅλους τοὺς ταξιδεμένους τῆς Ἐπαρχίας μας.

Τώρα... ποὺ τὰ ἀχιόνια ἀπὸ τὶς κορυφογραμμὲς τοῦ Σμόλιγκα λάμπουν πα-
σίγαρα μέσα στὸ φῶς τοῦ ἥλιου,

Τώρα... ποὺ στὰ φαράγγια τοῦ Γράμμου κελαηδοῦν τὰ στερνὰ νερὰ τοῦ χει-
μῶνα,

Τώρα... ποὺ ἡ φύση μέσα στὴν ἀνοιξιάτικη φεγγοθολή της νοιώθει νὰ ξε-
κλειδώνοται ὅλος οἱ ἀρμοί της,

Τώρα... ποὺ καὶ οἱ ἀνθρώπινες καρδιὲς ἀγασαλεύουν ἀπὸ τὸν καημὸ τῆς
ζωῆς καὶ τῆς διαιωνίσεως γιὰ κάθε τι ποὺ στέκεται κοντὰ στὴν καρδιά,

Τώρα... ποὺ σὰν ἔνα ὄραμα ἀγαπητὸ προβάλλει στὰ μάτια τῆς ψυχῆς ὅλων
μας καὶ ἡ Γενέθλια Γῆ τῶν παιδικῶν μας χρόνων, καὶ φαντάζει σὰν κάποια λα-
γύταρα καὶ καημὸς ἀκοίμητος,

Τώρα... καὶ τὸ παρελθόν τῆς βασανσμένης, τῆς μαρτυρικῆς, ἀλλὰ καὶ ἔνδο-
ξης καὶ θρυλικῆς ἐπαρχίας μας, ζητάει νὰ ἀνιστορηθῇ καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὰ τέκνα της
ποὺ μὲ τὴν τρυφερὴ ἀγάπη τους πρὸς τὴν ἐπαρχία τους καὶ τὴν ἐκασταχοῦ Γε-
νέθλια Γῆ τους, ἐξακολουθεῖ νὰ βρίσκονται κοντά της, δποιαδήποτε κι ἀν εἶναι ἡ
Μοῖρα, τὰ κρατάει μακριά της.

Καὶ γιὰ νὰ δλοκληρώσωμεν τὸ βαθύτερον πατριδογγωστικὸν περιεχόμενον
τῆς παρούσης ἐκκλήσεώς μας.

Δὲν μποροῦμε νὰ ἀποσπασθοῦμε ὅλοι μας ἀπὸ τὸ παρελθόν μας, δὲν μποροῦμε
γὰ ἀποσπασθοῦμε ἀπὸ τοὺς προγόνους μας, δὲν μποροῦμε τέλος νὰ ἀποσπασθοῦμε
ἀπὸ τοὺς γώρους, ὅπου ὁ καθένας μας πρωταντίκρυσε τὸ φῶς τοῦ ἥλιου.

στενά.

Δῶ καὶ κεῖ, στὶς ἀκρες τῶν δρόμων,
ὅταν οἱ σκνίπες φούντωναν, καίγαμε τὰ
ξερὰ περιττώματα τῶν ζώων γιὰ νὰ τὶς
διώξουμε.

Τί δημορφος, πραγματικά, μήνας δὲ Ιούλης!! Ο καλύτερος μήνας τοῦ καλοκαιριοῦ στὴν Κόνιτσα. Μὲ τὰ πανηγύρια ποὺ ἀρχιζαν κι ὅλας τὸν Ιούνη, στὴν Αγὰ Τριάδα, ὁ κόσμος ἔρριχνε δέω τὰ
βάσανα, τὴν φτώχεια καὶ τὶς ἔγνοιες, κι
ἀνάτσαινε μιᾶς ωρας λεφτεριά, μακρυὰ ἀπὸ τὴν πόλη, μὲ τὰ τραγούδια καὶ τὰ
βιολιά.

Δύσκολη κι ἀγεπίτρεπτη ἀπὸ τὸ σπίτι, ἡ ἀνάβαση στὸν Αγ. Λιά, ποὺ διμως
κάθε φορὰ πετυχαίναιε νὰ τὴν πραγματοποιήσουμε μὲ λογῆς λογῆς τερτίπια.

—Θὰ πᾶμε μέχρι τὴν Γκολληντούρα
γιὰ τούς, προφασ ζόμιαστε, ἡ θὰ σταθοῦμε
στὸν Αγ. Θανάση...

Τ' Αγιλιδές, ἀκολουθοῦσε ἡ Αγιὰ Παρασκευὴ, ποὺ δὲν κατώρθωνε νὰ συγκεντρώσῃ παρὰ λιγοστὸ κόσμο. Καλοκαιρι_,
κι ἀνυδρὸ τὸ μέρος (ἔπρεπε νὰ φτάσης στὸ μαντρίκι λιγοστὸ κόσμο). Κατακατιπῆς ὅπως εἶναι τὸ ξωκκλήσι δὲν συκινοῦσε τοὺς Κονιτσιώτες. Πολλοὶ προτιμοῦσαν τὸ Πεντάρι. Τὰ πεῦκα, τὰ κρύα νερά.

Κάποιες οίκογένειες, κείνες τὶς μέρες κουβαλῶντας τὰ «σέα καὶ τὰ μέα», πρὶν ἀκόμια σκάσει ὁ Ηλιος, ἡ ἀργὰ τ' ἀπόγεια μὲ τὸ κατάφιο, κατηφόριζαν χαρούμενες τὸ σαρκατὶ καὶ πήγαιναν νὰ περάσουν λίγον καιρὸ στὸ μοναστήρι.

Ἐποχὴ π' ἀχολογοῦσε νύχτα μέρα ἡ Δέση καὶ ἡ Λεφτοκαρυά. Κι ἀκούγες τότε, σταυροπόδι καθημένος στοὺς πάγκους τῆς Μουριᾶς, μὲ τὸ κελάρισμα τοῦ νεροῦ ποῦτρεχε δίπλα σου, ἀτέλειωτες ιστορίες λαθροκυνηγῶν, τοῦ Μήτρου Γκόρτσου, τοῦ Μπαλέτσιου, τοῦ Γούσια Τσάκα... Στὴν γαράδρα, πρὸς τὸν κάμπο, ὁ Αδωὸς κύλαγε ἀσημῆς κάτω ἀπόγα πεντακάθαρο φεγγάρι.

Φεγγάρι μου ποὺ πᾶς φηλά,
Τριανταφυλλιά μου.

φεγγάρι μὲ τὰ ρόδα
ροδακιγιά μου...

(Δὲν ξέρω γιατὶ αὐτὸ τὸ τραγούδι,
ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ποὺ τὸ πρωτάκουσα στὴ Μόλιστα, μου θυμίζει τὸν ἀξέχαστο Φεντερίκο Γκάρθα Λόρκα). Αναρίθμητες νύχτες χαρᾶς στὸ ὅργιο αὐτὸ τοῦ νεροῦ, τοῦ φεγγαριοῦ καὶ τοῦ πράσινου!

. . Τὸ καλοκαιρι_ «τ' ἀξιομνημόνευτου κείνου πρώτου χρόνου τῆς Κατοχῆς», φτάσαιε στὸ Μοναστήρι, ἀργὰ τ' ἀπόγεια, «λίγοι παληοὶ συντροφοί μου καὶ κάποιες κοπέλλες μαζύ». Κι ώς έμεινε, δέν σκεφτό μαστε παρὰ «τὰ ξανθὰ μαλλιά καὶ τὸ φῶς τῶν γαλάζιων ματιῶν της, ἀρπαξαν μπρὸς στὰ μάτια μας τὸν Σίδα, (τ' ἀλογο ποὺ μᾶς ἔφερε ἐκεῖ). Τὸν καημένο τὸ Σίδα, ποὺ ὑπῆρξε μιὰ πρόφαση γιὰ νὰ δργιάσῃ ἡ φαντασία μας στὸν ἀπωθούμενο ἀπὸ τὸν «πλευριτικό» πυρετὸ φόδο. Καὶ νὰ φτάσῃ σ' ἀκραίες ωρες ὁ συναισθητικός μας κραδασιός, μιᾶς Αγάπης Μοναδικῆς κι ωραλας, πούμεινε καταφύγιο στὰ περιθώρια τῶν καθημεριγῶν μας ἐναγώνιων δινείρων. Αὐτῶν, ποὺ μᾶς κυνηγοῦν ἀκόμα καὶ σήμερα, προτρέποντας μας στὸν Αἰώνιο Γυρισμό». Μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ..

Ἐσφιγγε τὶς περισσότερες φορὲς ἡ ζέστη τὸν Ιούλη. Κι ηταν Γολγοθᾶς πραγματ κὸς, τὸ μεσημεριάτικο ἀνηφόρισμα, τῶν μαγαζάτορων τοῖχο τοῖχο, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ βρεθῇ κάποια ὑποψία ησκιου σὰν ἔκλειναν τὰ τεπέγκια τους, ὑπακούοντας στὸ καμπανέλλ., τοῦ μακαρίτη Αγᾶ, μεσοπάζαρα.

Ηταν χρονιές, ποὺ ἀπὸ τὶς 2 μέχρι τὶς 5 δὲν κουγιόταν κλαρι_. Κι ἔκει ποὺ νόμιζες πὼς δὲν λυώναν κάτω ἀπὸ τὸ σφίξιμο τῆς ἀπόλυτης ἀπνοιας, ἔσκαζε ξαφνικὰ ἔνα δειλὸ δεράκι, πούρχονταν ἀπὸ τὸ λάκκο τῆς Παναγίας, κι ἔδινε ζωὴ στὰ πάντα. Οι γυναίκες ξεπετάγονταν μιὰ μιὰ κι ἔπιαναν τὰ πεζούλια. Οι ἀντρες κατηφόριζαν θιαστικοὶ στὸ παζάρι. Η Λένκια τῆς Τσένως, ζαρωμένη σὲ κάποιο ἀπόσκιο, στοιχειὸ ἀπαραιτητὸ τῆς ἀγρᾶς. Η Ρήγα τῆς Πέναινας, πήγαινε κι ἐρχόταν στὸν Αγιάννη κατόκοπη μεταφέροντας μὲ τὸ βαρελάκι της φρέσκο νε-

= ΣΗΜΕΙΩΣΑΤΑ =

Η παραχώρηση τῆς πρώτης σελίδας τοῦ περιοδικοῦ στὴν πραγματικὰ γεμάτη ἀγάπη γιὰ τὸν τόπο καὶ παλιὸν ἔκκληση τοῦ κ. Σουύρλα, μεταφέρει ἀναγκαστικὰ τὸ οἰκονομικό μας ἀρθρο «Πάνω στὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὴν ἀναδιάρθρωση τῶν καλλιεργειῶν» στὴ θέση τῶν «Σημειωμάτων». Εἶναι γνωστό, πὼς γιὰ τὸν τόπο μας κατὰ κύριο λόγο, ἀναδιάρθρωση τῶν καλλιεργειῶν σημαίνει ἀντικατάσταση τοῦ σιταροῦ μὲ ἄλλες ἀποδοτικὲς καλλιεργείες, κυρίως καλλιέργειες ποὺ διογθοῦν τὴν ἀνάπτυξη τῆς ζωοπαραγωγῆς.

Ἄπὸ τὶς πειραματικὲς ἐργασίες ποὺ γίνονται στὸν «Σταθμὸν Ἐρεύνης» τῆς Ἀλιάρτου Κωπαΐδος καὶ στὸ Ἰνστιτοῦτο γιὰ τὴ βελτίωση καὶ διατροφὴ τῶν ζώων τῶν Γιαννιτσῶν, ἀποδεικνύεται πὼς ἡ συγκαλλιεργεία τοῦ κριθαριοῦ τῶν ποικιλιῶν Πυρολίνα καὶ Κάρλσμπεργκ μὲ τὸ τριφύλι τοῦ «λειμωνίου» δίνει πάρα πολὺ καλὸν ἀποτελέσματα, ἔτσι ώστε νὰ μὴν ὑπάρχει διαφορὰ στὴν ἀπόδοση ἀπὸ τὴν

μονοκαλλιεργεία τοῦ κριθαριοῦ. Αὐτὸ διφείλεται στὸ γεγονός ὅτι τὸ τριφύλλι ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ δὲν ἀναπτύσσεται, ὅταν εἶναι σκεπασμένο ἀπὸ τὸ κριθάρι καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲν δρᾶ σὰν ζιζάνιο.

Μέχρι σήμερα οἱ γεωργοὶ μας, ἔχοντας βελτιωμένους σπόρους σιταριοῦ καὶ μηχανικὰ μέσα καλλιεργείας, ἐπιδίδονται στὴν παραδοσιακὴ σιτοκαλλιεργεία, πειστεύοντας πὼς ἡ αὔξηση τῆς ἀπόδοσης τῆς θὰ ἔλυγε τὸ πρόβλημα. Τὰ πράγματα ὅμως ἔδειξαν, πὼς τὸ πρόβλημα ὅχι μόνο δὲν λύθηκε, ἀλλά, ἀντίθετα, περιπλέχτηκε περισσότερο, τὴν ωρα τῆς διάθεσης τοῦ σιταριοῦ. Κι ἔτσι δὲν μένει πιὸ ἄλλος δρόμος παρὰ ὁ δρόμος τῆς ἀναδιάρθρωσης τῶν καλλιεργειῶν.

Πρῶτο λοιπὸν βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ εἶναι ν' ἀντικατασταθῆ ἡ μονοκαλλιεργεία τοῦ σιταριοῦ μὲ τὴν συγκαλλιεργεία τροφυλλιοῦ καὶ κριθαριοῦ. Τὰ δυὸ αὐτὰ, ἀποτελοῦν, ὅπως εἶναι γνωστὸ ἀριστερὸ ζωοτροφὲς. Εἰδικώτερα μάλιστα τὸ τριφύλλι. ἔξω ἀπὸ τὶς γυμνατὲς θρεπτικές του ιδιότητες, εἶναι κι ἕδαφος βελτιωτικὸ φυτό, ποὺ μπορεῖ νὰ διατηρηθῇ γιὰ πολὺν καὶ ρὸ στὸ ἕδιο μέρος. Μόνο ποὺ θέλει ἔδαφη καλοστραγγισμένα, δροσερὰ κι ἀσθεστοῦχα. Δὲν ἀντέχει στὰ

ρό,

Σὲ λίγο θὰ χτυποῦσε ὁ Τζάλλας τὸν ἐσπερινό. Κι ἀν ἦταν Σάββατο, θάκουγες μὲς στὶς πέτρες τῶν ἀφτιαστῶν τότε δρόμων, ν' ἀντηχοῦν τρεμουλιαστὰ τὰ δυὸ μπαστούνια τοῦ μακαρίτη Κώστα Γκρόζου, ποὺ ἀνηφόριζε τὴν ἴδια ώρα πάντα, τὴν ἴδια πάντα μέρα, μὲ τὸ μελὸν καπέλλο του καὶ τὰ μαῦρα ρόῦχα του, κατάλοιπα κάποιας ἀξιόπρεπης ζωῆς στὴ Ρουμανία), σεμνὸς κι ἀπρόκλητος, περγώντας ἀπὸ ωρισμένα πάντα σπίτια, κετνα ποὺ καταλάβαινε αὐτός, ὅπως παρακολουθοῦσε μὲ ἔνταση μὲς ἀπὸ τὸ αἰώνιο σκοτάδι του, τὴν ζωὴ τῆς Κόνιτσας, τὸ ἀνεβοκατέβασμα τῶν καιρῶν, τὶς χαρὲς καὶ τὶς λύπες τῶν ἀλλων, πὼς δὲν θὰ τοῦ ἀργηθοῦν τὴν διοήθειά τους, γιὰ νὰ χτυπήσῃ ἀπαλὰ τὸ «σήμαντρο» καὶ νὰ ἀνα-

μένη ὑπομονετικὰ τὴν ὁποιαδήποτε προσφορά.

Τὶς ἴδιες ώρες, μὲ πρόφαση τὴ μεταφορὰ κάποιας ἀσήμαντης πραμάτεας, σούργονταν μὲς στὶς αὐλὲς, ἡ Χαρίκλω τῆς Μποσταντζοῦς, πάντα ἀπὸ τὶς πίσω πόρτες, μ' ὅλη τὴν κουρελαρία της, ποὺ δὲν τὴν παράλλαζε χειμώνα καλοκαίρι.

Δὲν ἦταν ἡ καημένη ἀπαιτητική. Μόνο ποὺ ἔφτανε μπροστὰ σου, κεῖ ποὺ δὲν τὴν περίμενες καὶ σὲ ξάφνιαζε. Γιὰ λίγο «ζάχαρι καὶ καφέ» στὸ πλόχερο, ποῦταν για αὐτὴν «οὐράνιο ἔδεσμα» γινόταν «θυσία». Κι ἦταν ἀλήθεια μοναδικὴ στὶς εὐχὲς καὶ στὶς κολακεῖες. Χάρις σ' αὐτὴν, μάθαμε τὶ σήμαινε κεῖνο τὸν καιρὸ Σατραζέμης στὰ Γιάννενα καὶ Μουτασερίφης τίτλους ποὺ σοῦ ἀπένειμε, ἀνάλογα μὲ τὴν ποσότητα τῶν παροχῶν.

Λ.

δέξια στὰ ἀλατοῦχα καὶ στὰ ἀλκαλικά.

Εἶδαμε σὲ προηγούμενο σημείωμά μας τί θὰ ἔπρεπε γὰρ γίνη ὥστε ἡ πόλη τῆς Κονίτσης, νὰ πάρῃ ἐκείνη τὴν μορφὴ ποὺ θὰ ἀνταποκρίνεται σ' ἕνα κέντρο (πόλο εἰλέης) μὲ ἀξιόλογη σύγχρονη κοινωνική οἰκονομική καὶ πολιτιστική ζωή.

Σήμερα θὰ προχωρήσουμε στὶς ἄλλες προτάσεις ποὺ εἶδαν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ ποὺ ἀναφέρονται στὰ θέματα τῆς οἰκονομίας ἀνάπτυξης τῆς ἐπαρχίας.

Οπως εἶναι γνωστό, ἡ ἐπαρχία μας ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα μικρὸ πεδινὸ κομμάτι (Πεδιάδα τῆς Κόνιτσας) μὲ 30 τ. χιλιόμετρα περίπου) καὶ ἀπὸ τὸν δρεινὸ ὅγκο (τὴν ὑπόλοιπη ἐπαρχία μὲ 895 τετ. χιλιόμετρα περίπου).

Ο βασικὸς στόχος τῆς ἀνάπτυξης στὸ πεδινὸ τμῆμα τῆς ἐπαρχίας (ποὺ καὶ ποτιστικὸ καὶ εὐφορώτατο εἶναι) εἶναι ἡ δημιουργία μικρῶν, ἀλλὰ βιώσιμων ἐπιχειρησιακῶν γεωργοκτηγοτροφικῶν μονάδων, ποὺ θὰ εἶχαν σὰν ἀντικείμενο χυρίως τὴν πάχυνση ζώων βοοειδῶν, χοίρων κλπ.) χωρὶς ν' ἀποκλείεται, βέβαια, ἡ τυροκομία κλπ.

Ο βασικὸς στόχος τῆς ἀνάπτυξης στὸν δρεινὸ ὅγκο εἶγαι:

α) Η δημιουργία κι ἐκεῖ βιώσιμων ἐπιχειρησιακῶν γεωργοκτηγοτροφικῶν μονάδων μὲ τοὺς ἵδιους ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς, σὲ συγδυασμὸ μὲ τὴν βελτίωση τῶν δρεινῶν βοσκῶν, ἀλλὰ μὲ παράλληλες συμπληρωματικὲς ἐπιδόσεις (ἐξόρυξη μαρμάρου, μελισσοκομία, ἰχθυοτροφία στὰ ποτάμια, καλλιέργεια ἀρωματικῶν φυτῶν κλπ.).

β) Η ἐπίδοσίς σὲ μιὰ συστηματικὴ οἰκονομικὰ ἐξυπηρετοῦσα τοὺς κατοίκους καὶ τὶς Κοινότητες σύγχρονη, προσανατολισμένη στὰ εὔρωπαὶ πρότυπα δασοτεχνία, ἐκμετάλλευση τοῦ ὑπάρχοντος συγκροτήματος δασῶν, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὰ πλουσιώτερα τῆς Ἑλλάδος σὲ συγδυασμὸ μὲ τὴν ἀναδάσωση ὅλων τῶν ἀγονῶν πλαγιῶν, τῶν περιφερειακῶν χωραφιῶν, τῶν ποταμιῶν κλπ. ἀπὸ ταχυαυξῆ δέντρα, δηπως εἶναι ἡ λεύκα, ἡ εὐκάλυπτος, τὰ ταχυαυξῆ κωνοφόρα κλπ.

ΕΡΑΝΟΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ

ΚΑΤΩ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ

Εὐχαριστῶ θερμῶς τὸν ἐν Κονίτσῃ κ. Ἀλ. Φλῶρον διὰ τὴν ἐκ δραχμῶν 1000 ἐνίσχυσιν, κατόπιν ἐκκλήσεώς μου, τοῦ

‘Ολόκληρης τῆς ἐπαρχίας συγδυασμένοι στόχοι δυναμικῆς καὶ ταχύρρυθμης ἀνάπτυξης εἶναι ἀκόμα:

α) Ο τουρισμὸς ποὺ θὰ στηριχθῇ πρῶτα στοὺς τοπικοὺς πόλους (δάση, βουνὰ λίμνες, θεραπευτικὰ λουτρά, βυζαντινὰ μοναστήρια, φάρεμα στὰ ποτάμια κ.ἄ.) σὲ μιὰ μορφὴ δρεινοῦ Τουρισμοῦ καὶ δεύτερα σ' ἔναν κύκλο τουριστικὸ μεγαλύτερο, ἀριστα ἐξυπηρετούμενο δδικὰ καὶ ξενοδοχειακά, ποὺ θὰ περιλαμβάνῃ δλόκληρο τὸ Νομὸ Ιωαννίνων (Γιάννινα, Ζαγόρι, Μέτσοβο, Κόνιτσα), καθὼς καὶ τὴν θαλάσσια περιοχὴ ἀπὸ Σαγιάδα μέχρι Πάργα.

β) Η βιοτεχνία, ποὺ θὰ στηριχθῇ κατ' ἀρχὴν στὶς πρῶτες ὕλες ποὺ παράγει ἡ ἐπαρχία (μαλλιά, ξυλεία, γάλα, κρέατα, μάρμαρα, ἀρωματικὰ φυτά, θεραπευτικὰ νερά καὶ λουτρά κλπ.), ἔπειτα στὴν ἐνίσχυση ἀλλων βιοτεχνιῶν ποὺ ἀκμάζουν στὶς γειτονικὲς περιοχές (γουναροποιία, ἀργυροχοΐα, κεντητικὴ κλπ.) καὶ τέλος στοὺς οἰκονομικοὺς νόμους ποὺ εύγοοσύνη σήμερα τὴν ἀνάπτυξη, στὰ μικρὰ μέρη, τῶν βιοτεχνιῶν εἰδίκευσης, τῶν βιοτεχνιῶν μικρῶν ἐξαρτημάτων καὶ μικρῶν ἐργαλείων. Καὶ ποὺ θὰ δουλέψει εἴτε μὲ τὸ σύστημα τῆς συγκεντρωμένης ἀπασχολήσεως, εἴτε μὲ τὸ σύστημα τῆς ἀποκεντρωμένης ἀπασχολήσεως, ἐνισχυόμενη ἀπὸ ἕνα Κεντρικὸ Όργανισμὸ (Ίνστιτούτο ή Τράπεζα) Επαρχιακῆς Βιομηχανικῆς Λαναπτύξεως, ποὺ θὰ ἀναλάβῃ τὴν χρηματοδότηση, τὴν προστολή, τὶς παραγγελίες, τὴν σωστὴ δργάνωση, τὸν σωστὸ προσανατολισμὸ καὶ γενικὰ τὴν εύθύνη γιὰ τὴν ἀνάπτυξή του.

Τὸ ἀρμένισμα

Τοῦ ΜΕΝΗ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑ

‘Ο Μένης Κουμανταρέας, εἶναι νέος πηγαῖος συγγραφέας κι ἐνσυνείδητος ἔργάτης τοῦ λόγου. Τὸ γράψιμό του μελετημένο. Οἱ ἐκφράσεις του διαλεγμένες, γωρὶς νὰ φτάνουν στὴν ἐπιτήδευση, δημιουργοῦν τὴν αἰσθηση τῆς καθαρῆς ἀλήθειας, μὲ τὴν πυινὴ δραματικότητα. Τὰ ἔργα του: «Τὰ μηχανάκια» (Συλλογὴ μὲ 4 διηγήματα 1962). «Τὸ ἀρμένισμα» (Τρία χρονικά, 1966). Τὸ ἀπόσπασμα που δημοσιεύουμε εἶναι ἀπὸ τὸ τελευταῖο του 6.6λίο.

“Οταν τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ οἱ Ἀρμένηδες ξύπνησαν κι ἀντίκρυσαν δεξιὲν θάλασσα, ἀριστερὰ θάλασσα, πέλαγο παν-

τοῦ, ἅρχισαν νὰ στηθοκοπιοῦνται καὶ νὰ βγάζουν ἀφροὺς. κι ἡ ἀρρώστια ποὺ τοὺς παραμόνεις δὲν ἦταν βλογιὰ παρὰ λύσα.

ἐράνου ὑπὲρ τοῦ ἐν Κονίτσῃ Ἱεροῦ ναοῦ τῶν Ἅγιων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης καὶ Ἅγιου Φανουρίου. Ἐπίσης τὸν καθηγητὴν κ. Χρ. Ἀνδρεάδην (Δημοσθένους 114, Ἀθῆνας) διὰ τὴν ἐκ δραχμῶν 500 προσφορὰν του ὑπὲρ τοῦ ἄνω Ἱεροῦ ναοῦ, καθὼς καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἐνταῦθα κ. Γ. Δόβα διὰ τὴν ἐκ δηαχμῶν 500 συνδρομὴν αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ ἰδίου Ἱεροῦ ναοῦ.

Διὰ τοὺς ἀνωτέρω κιρίους δωρητὰς, καθὼς καὶ διὰ τοὺς μετ’ αὐτοὺς τοιούτους

Εὐχομαι τώρα καὶ πάντοτε πᾶσαι ἀπὸ Θεοῦ εὐλογίαν.

Εἰς τὸ προσεγές τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ μας θὰ ἀναφέρω καὶ τοὺς πέλλοντας δωρητὰς, καὶ σύνολον εἰσπραγματισμένον ποτοῦ καὶ τὰ ἔξ αὐτοῦ ἀγορασθέντα. Ήτο τὴν τιμὴν ἐκάστου, ἐκκλησιαστικὰ εἴδη. καὶ εἴδη.

Μὲ χριστιανικὴν πατριωτικὴν ἀγάπην

ΝΙΚ. Κ. ΤΣΑΚΑΣ

Ἐν Κονίτσῃ τῇ 3.7.67

Πρὸς

Τὸν ἀξιότ. κ. Χρ. Ἀνδρεάδην, καθηγητὴν,
Εἰς Ἀθῆνας

·Αξιότιμε κ. Ἀνδρεάδη,

Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Συμβούλιον τοῦ ὑφ’ ἡμᾶς Ἱεροῦ Ναοῦ Θεωρεῖ ὑποχρέωσίν του, ὅπως ἐκφράση πρὸς ὑμᾶς τὰς ἀπελρους αὐτοῦ εὐχαριστίας διὰ τὴν ὑφ’ ὑμῶν γενοιμένην χρηματικὴν συνδρομὴν ἐκ (500) δραχμῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ γεοαγερθέντος Ἱεροῦ Ναοῦ Ἅγιων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης, Ἅγιου Φανουρίου Κάτω Κονίτσης.

Ἐ ἡ ρογομία σας ὑπῆρξεν αὐθόρυβος, διὰ τοῦτο εἶναι ὅχι μόνον δξιέπαινος ἀλλὰ καὶ κάθε ἔξαρσεως ἀξία.

Ἐπὶ τούτοις εὐχόμεθα ὅπως ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς χαρίζῃ ὑμῖν καὶ τὴν οἰκογένειαν ὑμῶν, ὑγείαν ἀδιάπτωτον ἐπευλογεῖ δὲ ἐσαεὶ τὰ ἔργα ὑμῶν πρὸς πνευματικὸν ὑμῶν καταρτισμὸν καὶ πρὸς δόξαν τοῦ Ἅγιου αὐτοῦ Ὀνόματος.

Μετὰ τιμῆς καὶ εὐχαριστιῶν

Διὰ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Συμβούλιον

·Ο Πρόεδρος

·Ο Γραμματεὺς

(ὑπογραφαῖ)

«Ατιμοί Ρωμιοί! » φώναζαν οι γυναικες σφίγγοντας στὸν κόρφο τὰ παιδιά τους. «Ανάθεμα τὴν ὥρα καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ πέσαμε στὰ χέρια σας!»

«Εἴμαστε τὰ πιόνια, πᾶρτε το χαμπάρι», χειρονούσης ἔνας Ἀριμένης παχὺς καὶ φωνακλάς. «Μᾶς χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ κερδίσουν τὸ παιχνίδι τους. Καρφὶ δὲν τοὺς καίγεται!»

«Μὴν εἶσαι κουτός», τοῦ σφύριξε ἔνας κοντός, συμμαζεμένος. «Αὐτοὶ ἀναμεσὸ τους τρώγονται, δὲν ττόχεις καταλάβει τὸ μυστικό τους;»

‘Αγάλι - ἀγάλι ἢ ἀναταραχὴ κόπαζε. Μιὰς ἀποκρουστικὴς μυρουδιὰς ἐρχόταν νὰ τὰ σκεπάτει ὅλα: φόδους, προσδοκίες, θυμό. Ἐμοιαζε νὰ βγαίνει ἀπὸ τοὺς κουραδόρους, κι ἀκόμια πιὸ βαθιά, μὲς ἀπ, τὰ σωθικὰ τοῦ πλοίου. Θάλεγες πώς τρόφιμα, ροῦχα, ἄνθρωποι, εἶχαν ὅλα σαπίσει. Ἀπλυτοὶ, ἀγτένιστοι, νηστικοί, οἱ πρόσφυγες περιφέρονταν σὲ ζωντανὲς το γραφίες κόλασης. Μᾶζες ἀνθρώπων ὀπόρυτίδες, λαιμοὶ ποὺ δὲν ὅριζαν τὰ κεφάλια τους, ζευγάρια μάτια χωρὶς ἀξονα, στήθια, χέρια, πόδια ριγμένα πάνω σ’ ἔναν ἀπέραντο μουσαιῶν ποὺ καταύγαζε ζόφο καὶ διστυχία. Πάνω ὀπὸ τὴ ντυτένη αὐτὴ γύμνα, ἔνας καινὸς ἀνειμος ἀδράνειαι, ἀκινητοῦσε τὰ βλέφαρα, γάρκινε τὶς αἰσθήσεις. Δὲν ἦταν νὰ πεῖς μόνο κούραση ἢ ἀπελπισιά, παρὰ μὰ φάση δυέρου, αἰσθηση μακάρια σὰν κι οὐτὴν ποὺ δικιαζοῦν οἱ δπιοιμανεῖς. Μιὰ νιρβάνη τῆτο δυστυγίας. Καὶ γύνω παντοῦ ἢ θάλασσα ἑαπλωμένη, ἀκίνητη. Τὸ πλοϊό δὲν πήγαινε μπρός, μήτε πίσω. Λέες καὶ δὲν ὑπῆρχε ψυχὴ δδηγήτοα, παρὰ μόνο οἱ δυ-ισοφῆτας τῆς τύνης. ‘Ο οὐρανὸς» ξετυλίγονταν βαθύς, πιενεξελής σὰν κορδέλα ἀπὸ στεφάνι. Πάνω τοῦ ἀναδύονταν σπάνιοι ἀστερισμοὶ: ἡ Πυροστιά, ἡ Ράβδος, τοῦ Ἀαρὼν, δὲ Σταυρός, τὰ Γεμελάκια, οἱ Γαλαρτσίδες, καίγοντας καὶ καταυγάζοντας τὴ χειμερινὴ γύχτα. Κι οἱ γρ' ἐτούτοις, ἀρκοῦδες, μὲ τ' ἀστοα τους λειψέ, στένονταν φριχτὸς, ἀκρωτηριασμένες πάνω σὲ δεκανήκια. ‘Ο Σαράνης στὸ ἀνοιγμα τοῦ σπιράγου ἀφησε τὴν καράφλα του

νάρχεται καὶ νὰ πηγαίνει σὰν νεκροκεφαλή, κι δὲ Ξέρξης κείτονταν σιμά του μὲ τὰ πόδια στὸν οὐρανὸ σὰν ιερὸ σφάγιο.

“Ἐπειτα, ξαφνικά, φύσηξε. Ἐνα δάκρυ κύλησε ἀπὸ τὴ μιὰ μπάντα στὴν ἄλλη τῆς πλώρης. Ἡ θάλασσα σύγκορμη ἀνατρίχιασε σὰν γυναίκα.

‘Απὸ μακριὰ γλάροι.

Στὸν Πειραιᾶ τὸ καράβι γλιστροῦσε δίπλα στὰ κρηπ δώματα, τὰ λιμενικὰ ὑπόστεγα, τὶς ἀποθήκες, σὰν τὸν ξενιτεμένο ποὺ ξαναβρίσκει τὰ παλιά του λημέρια: τὸ περίπτερο, τὴν ταβέρνα, τὸ μπακάλικο. Στὸ πλωριό κατάρτι κυμάτιζε τὸ κίτρινο σημαιάκι τῶν λοιμωδῶν νόσων.

«Θὰ πλευρίσουμε καπετάνιο;» ρωτοῦσαν οἱ ωηχανικοὶ ἀπὸ τοὺς φωναγωγούς.

‘Ορθὸς στὴ γέφυρα, δὲ καπετάν Θανάσης ἔστεκε ἀσάλευτος μὲ τὸ βλέμμα καρφωμένο στὴν προκυμαία. Οἱ εἰκόνες στὰ μάτα του ξεδιλπώγονταν φρυγμένες, νεκρὲς, σὰν ἀρνητικὸ φωτογραφίας.

Στοῦ Ξαθέρου τὰ ντόκα ἔρημα· τροχαλίες, βίντζια, κιβώτια, ἀπαράληπτα, βουγὸ τὰ πυρομαχικά. Πέρα στὸ βάθος μιὰ βυθοκόρος μούγκριζε ὑπόκωφα. Ἀπὸ τὴν προβλῆτα ἀργὰ ἀργὰ φύτρωναν κεφάλια, κορμοὶ, πόδια. Φάνηκαν νάρχονται λιμενεργάτες, φορτοεκφορτωτές, γραμματικοὶ. Οἱ φόρμες τῆς δουλειᾶς τους φούσκωναν ἀφύσικα. Οἱ τραγιάσκες τους μοιάζαν νὰ κρύβουνε διπλὰ κεφάλια. Πὸ πίσω οἱ νταλίκες ἔγκυες ως τὸν οὐρανό. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ οἱ ἄνθρωποι, ἀπὸ τὴν ἄλλη ἢ θάλασσα. Στὴ μέση τὸ καράβι. “Ωσπου, κάποτε, παραμέρισαν τὸν ναύτη τῆς βάρδιας, ἀγέδηκαν τέσσερα τέσσερα τὰ σκαλιὰ κι ὅρμησαν πάνω στοὺς πρόσφυγες.

‘Ἐπεσαν πάγω τους — τοὺς ἀγκάλιαζαν, τοὺς φιλοῦσαν. Οἱ φόρμες, οἱ τραγιάσκες, γεννοβολοῦσαν ζάχαρη, μακαρόνια, γλυκά. Τὰ καρβέλια τὸ φωμὶ ἔωευγκαν ἀπὸ τὶς νταλίκες καὶ πήγαιναν ἵτια στὸ στόιμα τῆς προσφυγῆς:

«Ἀδέλφια σωθήκαμε! Τέλειωσαν τὰ φέμιατα!»

Τυφλοί, κουφοί, μισοπάλαβοι οἱ Ἀρ-

μένηδες κατρακυλούσαν τὴ σκάλα τοῦ βαπτιστοῦ. Πρόσωπα χαλκοπράσινα, χέρια, ποὺ μόλις τὰ συγκρατοῦσαν οἱ ὄμοι, δρυθοὶ σκελετοὶ ποὺ ἀγαποδογύριζαν κιβώτια, σακκιά, καρότσια, ἐσπρωχγαν και τσαλαπατοῦσαν τὸ Πειραιώτικο πλήθος. ποὺ εἶχε ἔρθει νὰ τους συντρέξει. Μαζί τους ἔτρεχε κι ὁ ἀγέρας, κι ἡ σκόνη σηκωμένη σύγγεφο ταξίδευε στεναγμούς, δάκρυα, κατάρες. Μὲς ἀπ' τοὺς μπόγους και τὰ σευτούκια ἔέφευγαν και σκορπίζονταν ποντικοφαγωμένα σαλάμια και κεφάλια λερὰ πουκάμισα, ἔεσολιασμένα παπούτσια τυρί, ἔεδοντιασμένες χτένες, προΐκες, οἰκονομίες, κομποδέματα. Τὰ μωρὰ μυεῖασμένα τσίριζαν, οἱ μῆγες μαύριζαν τὸν ήλιο.

Σκυφτὸς μὲ σηκωμένο τὸ γιακά, διγιατρός τοῦ βαπτιστοῦ πάσχει. Εγλιστρήσει. Κάποιος τὸν πῆρε χαμπάρι και τὸ πρόφτασε στοὺς ἄλλους. Ἀρχισαν νὰ πέφτουν πάνω του κύματα κύματα· ἄλλος τοῦ ξάφριζε τὸ ρολόι, τὰ λεφτά, τὸ δαχτυλίδι, ἄλλος τὸν τραβοῦσε ἀπ' τὰ χέρια, τὰ πόδια, τὰ μαλλιά. Οἱ γυναῖκες τὸν τσιγκλούσαν μὲ θελόνες τοῦ πλεξιματοῦ, τὰ παιδιὰ σήκωναν πέτρες και τὸν σημάδευαν. Τὸν ἔρξαν χάμιω και τὸν ποδοπάτησαν. Απόλεινε τὸ ἀχνάρι του — μὰ κόκκινη οὐλή πάνω στὴν προκυμαία, σὰν σημάδι: βλογιᾶς. Κι οἱ ἀριμένηδες, χωρὶς οὔτε στιγμὴ νὰ σταιματήσουν νὰ τρέχουν, γύριζαν και μισύντζωναν τὸ καράδι. Θαρρεῖς και τώρα μόλις ξεχείλιζε ἡ δρυγή τους.

Ἀργὰ τ' ἀπόγευμα, τὸ πλήθος ἀνηφόριζε ἀνάμεσα στὶς Μόνιμες Δεξαίμενες και τὰ Καρδουνιάρικα.

Ξαπλωμένος πάνω σὲ τέσσαρες γερὲς πλάτες, ὁ γέρο γενάρχης τῆς προσφυγιᾶς ἔλαμψε ἀνάμεσα οὐρανοῦ και γῆς. Σκεπαστὸς ὡς τὸ πηγούνι: μὲν εἴναι κιλίμ, ξεγώριζε ἡ μύτη του γρυπή σὰν ραχοκοκ καιλιά δουνοῦ, τὰ μάτια του στηλά. ἀκίνητα νὰ καθρεπτίζουν τὸν οὐρανό. Πελώριο, τουμπανιασμένο τὸ κοριμί του δέσποζε πάνω στὴ μάζα, ἵδιο δάσανο, ἀγωνία ποὺ τελειωμὸ δὲν ἔχει. Γύρω του μάτια δουλιαγμένα, κοριμά σκελετωμένα.

στόμιατα σφαλιγχτά: ὁ ἀνθρώπινος δγκος πλασμένος ἀπὸ ἀράγιστη σιωπή. Καὶ πάνω τους δ ὁ οὐρανὸς μπλάδος κι δλόγυρα σκεδρωμένος λαιμαρίνες, κουφάρια ἀπὸ πλεούμενα και σωρὸς τὰ σκουπίδια νὰ καπνίζουν. Στὸ Καστράκι, οἱ ντόπιοι στὰ καφενεῖα σταματοῦσαν γιὰ λίγο τὸ τάβλι και χάζευαν μὲς ἀπὸ τὰ παχνισμένα τζάμια τὸ ἀνθρώπινο φίδι νὰ τυλίγεται γύρω στὸ λόφο. "Γετερά πάλι ξανάπιαναν τὸ παιχνίδι. "Ο ήλιος δσο πήγαινε ἔγερνε ἔγερναν κι οἱ ἀνθρώποι.. Τοὺς ἔθιλεπες νὰ προχωροῦν, ζαλωμένοι, σκυφτοί, χωρὶς οὔτε μιὰ ματιὰ πίσω τους. μιὰ ἔκφραση χαρᾶς ἡ λύπης — ἀσπλαχνα παραδομένοι: στὸ ριζικό τους.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἔνα πρωιγὸ τὸν Νοέμβρη τοῦ εἶκοσι ἔνα, δ ἀκπετάν Θαγάσης ἔδινε τὸ «παρών» στὴν ὑπηρεσία του.

"Α! ἦρθες...", τοῦπε δ προϊστάμενός του, ἔνας ξεραγκιαγός ήλικιωμένος ποὺ σὲ λίγους μῆνες θὰ διάβαζε τὴν «Ἐστία» στοῦ «Ζαχαράτου». «Σὰν τὰ χιόνια! Καὶ ποῦ γύριζε τόσο καιρό, παλληκάρι μου;» Καὶ χωρὶς νὰ περιμένει ἀπάντηση: «Θὰ πιεῖς καφεδάκι;»

Ο καπετάνιος ἔπινε τὸν καφέ του γουλιὰς γουλιὰς κι ἔρριχνε ματιές στὴν κάμαρα. Στοῖνες τὰ ἔγγραφα κι οἱ ὑπάλληλοι πίσω ἀπὸ τὶς γραφομηχανὲς μὲ δάχτυλα ἀπὸ μαῆρες ταινίες. Κάπου ἐκεῖ, ἀνάμεσα σ' δλα τὰ ζητήματα και τὶς ἐκκρεμεῖς ὑποθέσεις, θὰ δρισκόντουσαν και τὰ δικά του σήματα. Κανεὶς δὲν εἶχε δρεῖ καιρὸς νὰ τὰ κοιτάξει. Στὸ μεταξὺ θὰ τὰ εἶχε φάει κι αὐτὰ δ σκῶρος. Εδυχθε!

«Στὴν ὑγειά σας!» ἔκανε ὑφώνοντας τὸ ποτήρι του καφενείου μὲ τὶς δαχτυλιές. «Καλῶς σᾶς δρῆκα!»

Απὸ τὸ παράθυρο ἔθιλεπε κανεὶς τὸ λιμάνι. Τὸ «Βασιλεὺς Κωνσταντίνος» λικνίζονταν στὸ ἀραξοβόλι του πάνω σὲ θολὰ γερά ποὺ τοῦ γύριζε τὴν εἰκόνα του: γκριζα, ξεθωριασμένη, ραντισμένη μὲ μάνιαν ἀνάλαφρη μυρουδιά ἀπὸ ἀριμένικο παστουριά.

Ο Συνταγματάρχης Λήκ και η Κόνιτσα

Ταξίδι στὰ 1809

Τοῦ κ. ΧΡΗΣΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ

«Κανεὶς σήμερα δὲν λογαριάζεται ταξιδιώτης, ἀν δὲν
ἔχει λουστῆ στὸν Εύρωτα και γευτῆ τὶς ἐλιές τῆς Ἀτ-
τικῆς».

Τὰ λόγια αὐτὰ γραμμένα στὸ «Δὴ Κουάρτερλυ Ρεβιού» τὸ 1812* συγοψίζουν τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μιᾶς ἐποχῆς ποὺ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἀρχίζει νὰ στρέφῃ τὴν προσοχή της στὰ λείψανα τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου τῆς Ἑλλάδας, ἀναπολώντας τὶς περασμένες της δόξες και προσπαθώντας νὰ τὶς ξαναζωγτανέψῃ μὲ τὶς λεπτομερεῖς περιγραφὲς τῶν διαφόρων περιηγητῶν, πού, τώρα, μὲ μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον ἀρχίζουν νὰ τὴν περιεργάζωνται. Βέβαια, ἡ περιήγηση δὲν εἶναι κάτι καινούργιο**. Ἐπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Κυριακοῦ «τοῦ ἔξ Ἀγκῶνος» (1391—1450 μ.Χ.) ὡς τὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰώνα πλῆθος ἀπὸ περιηγητὲς μᾶς ἔχουν δώσει πολύτιμες πληροφορίες γιὰ τὴν σκλαβωμένη πατρίδα μας σὲ διάφορες γλῶσσες και εἶναι ἀξιέπαινη ἡ προσπάθειά τους, γιατὶ κάτω ἀπὸ πολὺ ἀντίξοες συνθῆκες και, πολλὲς φορές, μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς τους, κατώρθωσαν νὰ μᾶς δώσουν εἰκόνες τῆς τότε ζωῆς της θρηγώντας ὅχι λιγότερο κι αὐτοί, καθὼς ἀτένιζαν τὰ διάφορα ἔρείπια τῶν μνημείων της, κατάλοιπα ἐνὸς ἐνδόξου παρελθόντος. Πολὺ δύσκολα ὅμως ἡ περιήγησή τους, σὰν ἐπιστήμη στὰ πρῶτα της βήματα, θὰ μποροῦσε νὰ συγκριθῇ μὲ τὴν περιήγηση τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰώνα, γιατὶ οἱ συνθῆκες και τὰ μέσα τώρα — παρ' ὅλες τὶς ἐλλείψεις τους — ήταν καλύτερες. Ἔτσι, ἐνῶ ἡ περιήγηση τῶν πρώτων αἰώνων (14ου—18ου) μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ «ἀτελής», τὸ ἵδιο δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ίσχύει καὶ γιὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ αἰώνα μας (19ου). Ἀνθρωποι φωτισμένοι, μὲ διερευνητικὸ πνεῦμα και ἀντικειμενικότητα — ὅσο τουλάχιστο τοὺς ήταν δυνατό — ἔρχονται νὰ ἀνατρέψουν τὶς προηγούμενες ἀρχές, κι ἔτσι ἡ περιήγηση τώρα ἔρευνα περισσότερες πτυχές τῆς ζωῆς τῆς σκλαβωμένης πατρίδας μας. Πολλὲς φορές, βέβαια, οἱ πληροφορίες τους δὲν εἶναι σωστὲς — ὅπως συμβαίγει μὲ τὸν Πουγκεδίλλ***, τουλάχιστο γιὰ ὅσα μᾶς λέει γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς τῆς Κόνιτσας σχετικὰ μὲ τὴ γλῶσσα τους — και τοῦτο, ὅχι γιατὶ εἶχαν κάποια ἐμπάθεια, ἀλλά, γιατὶ ἔφταιγαν οἱ πληροφοριοδότες, ποὺ ήταν ὅργανα τῆς τουρκικῆς προπαγάνδας. Τὸ ἵδιο ὅμως δὲν μποροῦμε γὰρ ποῦμε ὅτι συμβαίγει και μὲ τὸν Λήκ, ἔναν ἀνθρωπο μὲ πολύπλευρη προσωπικότητα και πολλὰ ταλέντα, ἀνθρωπο μ' αὐτὲς ἀκριβῶς τὶς ἰδέες ποὺ σημειώνει τὸ «Δὴ Κουάρτερλυ Ρεβιού» στὴν βιβλιοκρισία τοῦ ἔργου του «Ἐρευνες στὴν Ἑλλάδα».

Γεννημένος στὸ Θόουρπ Χώλλ τῆς Ἀγγλίας τὸ 1777 — πέθανε τὸ 1860 στὸ Μπράιτον — ἀκολούθησε τὸ στρατιωτικὸ στάδιο γιὰ νὰ γίνῃ ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ και νὰ σταλῇ στὶς Ἀγτίλλες, δπου παρέμενε γε τέσσερα χρόνια. Τὸ 1799 τὸν δρίσκομε σταλμένο στὴν Κωνσταντινούπολη μὲ μιὰ στρατιωτικὴ ἀποστολὴ ποὺ εἶχε γιὰ σκοπό της τὴν δργάνωση τοῦ τουρκικοῦ πυροβολικοῦ. Η ψυχὴ τοῦ Λήκ ὅμως δὲν ἐπαναπαυόταν μονάχα στὴ διδασκαλία αὐτῆ. Γειμάτη ἀπὸ περιέργεια νὰ δῃ και νὰ γνωρίσῃ τοὺς τόπους ποὺ δρίσκοταν, φλεγότανε ἀπὸ τὰ ἀρχαιολογικὰ του ἐνδιαφέροντα ποὺ τόσες και τόσες ἀνησυχίες τοῦ δημιουργοῦσαν και τόσα πρ-

ελήματα του γεννοῦσαν. "Ετσι περιοδεύει τὴν Μικρὰ Ἀσία, ἔρχεται στὴν Ἀθήνα, ὅπου μένει ἀρκετὸν καιρόν καὶ ὑστερα ταξιδεύει στὴν Αἴγυπτο, τὴν Κύπρο καὶ τὴν Ἰόππην. Φτάνει στὶς πηγὲς τοῦ Νείλου καὶ ξαναγυρίζει στὴν Ἑλλάδα «ένθα ἐπεδόθη εἰς τοπογραφικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς μελέτας, ἐπιδείξας ἐκτακτον εὐθυκρισίαν καὶ σαφήνειαν ὡς πρὸς τὴν παράστασιν τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλλάδος», ὅπιο; λέει δὲ Θ. Βελλιανίτης**** καὶ ἀφοῦ τὴν περιηγήθηκε σχεδὸν δλόκληρη. Καρπὸν τῶν ταξ διῶν του αὐτῶν θὰ εἶναι ἡ ἔκδοση τῆς «Τοπογραφίας τῶν Ἀθηγῶν» ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ Λονδίνο τὸ 1821, ὅπου καθορίζει τὶς θέσεις τῶν ἀρχαίων δήμων τῆς πόλης, ἡ «Περιήγηση στὴν Μικρὰ Ἀσία» (1824), «Τὰ κυριώτερα Αἴγυπτιακὰ μνημεῖα τοῦ Βρεταννικοῦ Μουσείου» (1827), καὶ, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα, τὸ κυριώτερο καὶ περισπούδαστο ἔργο του «Τράβελς Ἡ Νόρθερν Γκρήκ» (Ταξίδια στὴ Βόρεια Ἑλλάδα) σὲ 4 τόμους τὸ 1835, σπουδαιοτάτη πηγή γιὰ δόσου; ἐρευνοῦν τὴν ἴστορία τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδας στὰ χρόνια ἐκεῖνα. Στὸ ἔργο αὐτὸν γίνεται μὲ μεγάλη λεπτομέρεια καὶ ἡ περ γραφὴ τῆς Ἡπείρου, στὴν δποίᾳ εἶχε τὴν τύχη νὰ μείνῃ περισσότερο καιρὸ ταξιδεύοντας σέ δλόκληρη τὴν Ἀλβανία, χάρη στὸ δτι ἥταν δ ἐπίσημος ἀπεσταλμένος τῆς Ἀγγλίας κοντὰ στὸν Ἀλῆ Πασᾶ. "Ετσι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κύριο ἔργο του, τὴν ἐκγύμναση δηλαδὴ τῶν στρατιωτῶν του Ἀλῆ, στὴ χρήση τοῦ πυροβολικοῦ, δὲν ξεχνοῦσε καὶ τὸ κυριώτερο γιὰ αὐτὸν ἔργο του, τὶς συχνὲς δηλαδὴ περιοδεῖες στὴν Ἡπείρο καὶ τὴν συγκέντρωση διαφόρων πληροφοριῶν γιὰ τὴν ἴστορία, τὴ ζωὴ καὶ τὰ ἥθη καὶ ἔθ μα τῶν κατοίκων ποὺ ἐπισκεπτόταν. Ἀποτέλεσμα τῶν ταξιδιῶν του αὐτῶν ἥταν ὅχι μονάχα γὰ γνωρίση πολλὰ πράγματα γιὰ τὶς συγθῆκες τῆς διαβίωσης τῶν σκλάβων ραγιάδων, ἀλλὰ καὶ νὰ μάθη τὴ γλώσσα τους ἀπταιστα καὶ νὰ συνδεθῇ μὲ διάφορα πρόσωπα σημαντικὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τόσο Ἑλληνες δόσο καὶ Τούρκους καὶ, τὸ κυριώτερο, νὰ μᾶς δώσῃ πολύτιμες λεπτομέρειες γιὰ τὴ ζωὴ του αἵμοβόρου τυράννου τῆς Ἡπείρου.

Μὴ λοιπὸν ἀπὸ τὶς περιοδεῖες του αὐτές, ποὺ κράτησε ἀπὸ τὶς 4 Ἰουνίου δῶς τὶς 3 Ἰουλίου του 1809, ἀφιερώθηκε γιὰ τὸ ταξίδι του πρὸς τὴν Κόνιτσα καὶ τὴν ἐπιστροφὴ του πάλι στὰ Γιάννενα. Προτοῦ διιως ἀρχίσουμε γὰ ἀναφέρουμε τὰ γεγονότα του ταξιδιοῦ αὐτοῦ, πιὸ σωστὸ θᾶταν νὰ ποῦμε ποὺ καὶ πότε ἀναφέρει στὸ ἔργο του δ Λήκ γιὰ πρώτη φορὰ τὴν Κόνιτσα, μιὰ καὶ τὸ κύριο ταξίδι του περιγράφεται στὸν Δ' τόμο (σελ. 87—130).

Γιὰ πρώτη φορὰ ἀναφέρεται ἡ Κόνιτσα ἀπὸ τὸν Λήκ στὸν Α' τόμο του ἵδιου ἔργου* κατὰ τὴν ἐπιστροφὴ του ἀπὸ τὴν Πρεμετὴ στὰ Γιάννενα (17—21 Ὁκτωβρίου 1805), ὑστερα ἀπὸ ἕνα ταξίδι του στὰ ματοβαμμένα χώματα τῆς Βοοείου Ἡπείρου. Καθὼς λοιπὸν φτάνει στὴν Ὁστανίτσα** — 20 Ὁκτωβρίου 1805 — λέγει τὰ ἔξης:

Γ. Ἀπὸ τὶς κορυφὲς τῆς ράχης τῆς Ὁστανίτσας φτάνουμε σὲ σημεῖο νὰ δοῦμε τὴν Κόνιτσα, μιὰ μεγάλη πόλη ποὺ βρίσκεται στὴ δεξιὰ ὅχθη του Βιόστα***, στοὺς πρόποδες μιᾶς ἀπότομης ἀκρης του κεντρικοῦ κορμοῦ τῆς Πίνδου, ἀλλὰ σὲ ἐπίπεδο ἀρκετὰ ἀνυψωμένο ἀπὸ τὴν πεδία. Φαίνεται πὼς ἔχει 800 ἢ 1000 σπίτια. Τὸ γειτονικὸ δουνὸ εἶναι ἀνώμαλο, χωρισμένο μὲ χειμάρρους καὶ σκεπασμένο μὲ δάση. Πισσω ἀπ' αὐτὸ ἀνυψώνονται οἱ γυμνοὶ γκρεμοὶ του δουνοῦ Λάζαρος, ποὺ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ψηλὰ τμήματα του κεντρικοῦ κορμοῦ. Συχνὰ τὸ λένε «δουνὸ του Πάπιγκου» ἀπὸ ἕνα χωριὸ ποὺ βρίσκεται στοὺς πρόποδες του κι ἀνήκει στὴν περιφέρεια τῶν Ἰωαννίνων, ποὺ τῶνοιά της είναι Ζαγόρι. Οἱ κορυφὲς τῆς Κόνιτσας χωρίζονται ἀπὸ τῆς Ὁστανίτσας μὲ μιὰ πεδιάδα ποὺ ἔχει διάμετρο ἔξη μίλλια περίπου. Ἀνάμεσά τους

περνάει δὲ Βιόσα... ποὺ ἐνώνεται μὲν ἔναν ἄλλο παραπόταμο τοῦ Ἀώου,
τὸν Βοϊδομάτη****...».

Συγχλονιστικὴ ἦταν ἡ ἐντύπωση ποὺ δημιούργησε στὸν Λήκνο ἡ θέα τῆς Κόνιτσας ἀπὸ τὰ ὑψώματα τοῦ Ἀηδονοχωρίου. Γ’ αὐτὸν καὶ θαυματικός ἀπὸ τὸ πρωταντίκρυσμά της, κάνει μιὰ θαυμάτια περιγραφὴ τοῦ τοπίου μὲ τὰ γύρω βουνά καὶ τὴν πεδιάδα στὸ κέντρο ποὺ διασχίζεται ἀπὸ τὰ δυὸ πατάμια, τὸν Ἀῶο καὶ τὸν Βοϊδομάτη. Σχετικὰ μὲ τὴν ὁνομασία τοῦ Βιόσα, φαίνεται ὅτι ἐννοεῖ ἔνα τμῆμα τοῦ Ἀώου, γιατὶ στὸ χάρτη του σημειώνει τὸ ποτάμι μὲ τὶς ὁνομασίες Βογιούσα καὶ Βωθούσα, κι ἀλλοῦ Ἀῶος, ὁνομασίες τοῦ ἴδιου ποταμοῦ, ἀνάλογα μὲ τὶς τοπ κέντρα διαλέκτους ἐκείνων ποὺ κατοικοῦσαν γύρω στὶς ὅχθες του καὶ μὲ δάση τὶς διάφορες περιοχές. Συνεχίζοντας τὸ ταξίδι του θὰ φτάσῃ στὸ Μαυροβούνι καὶ ὕστερα στὸ Ραβένι, ὅπου καὶ θὰ μείνῃ φιλοξενούμενος στὸ σπίτι του παπᾶ ὀλόκληρη τὴν ἄλλη μέρα «σ’ ἔνα ἀθλιό δωμάτιο, εὐκολοπέραστο ἀπὸ τοὺς ἀνέμους σὲ ὅλες τους τὶς πλευρές» ὕστερα ἀπὸ τὸ ξέσπασμα μιᾶς ραγδαίας βροχῆς.

Τὸ μέρος ἐκεῖνο ὅμως τοῦ ἔργου του ποὺ βασικὰ εἶναι ἀφιερωμένο, στὸ πολυήμερο ταξίδι του πρὸς τὴν Κόνιτσα εἶναι τὸ XXXVII κεφάλα ο τοῦ Δ’ τόμου (σελ. 87—130), ἐκεῖ ὅπου περιγράφεται ὀλόκληρη ἡ διαδρομὴ ποὺ ἔκανε πρὸς ἐκεῖ ὕστερα ἀπὸ 4 χρόνια, τὸ 1809. "Ετσι, ξεκινώντας στὶς 4 Ἰουνίου ἀπὸ τὰ Γιάννενα φτάνει στὸ Ρεδοτόπι, ὅπου καὶ διανυκτερεύει στὸν πύργο τοῦ Μπέη. Τὴν ὅλην μέρα (5 Ἰουνίου) στὶς 6.42 ξεκινᾷ γιὰ τὴν Ζίτσα καὶ ἀφοῦ περάσῃ τὸ χωριό Καρίτσα στὶς 8.25, ὅπως λέει—μιὰ καὶ ἔχει τὴν συνήθεια γὰρ σημειώνη ἀκριβῶς τὴν ὥρα—στὶς 8.50 φτάνει στὸ μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλία τῆς Ζίτσας. Κατὰ τὸ θραδάκι φτάνει στὸ μοναστήρι τῆς Βελλάς, ὅπου καὶ διανυκτερεύει. Στὶς 6 Ἰουνίου ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν Βελλὰ καὶ στὶς 8.5 φτάνει στὸ χάνι Καλπάκι. Ἀπὸ ὅτοι λέει, πέρασα στὶς 22 Οκτωβρίου τοῦ 1805, καθὼς γύριζα ἀπὸ τὴν Πρεμετή στὸ Γιάννενα μέτω Ραβένι****. Περνώντας στὶς 8.45 ἀπὸ τὰ Δολιανά, στὶς 9.45 διασχίζει ἔγαρ παρακλάδι τοῦ Καλαμᾶ γιὰ γὰρ φτάσῃ στὴν Τζεροβίνα*. Στὶς 7.35 φτάνει στὸ Δελβινάκι, ὅπου καὶ διανυκτερεύει. Τὴν ἐπομένη (7 Ἰουνίου) ξεκινᾷ γιὰ τὴν Κόνιτσα καὶ στὶς 7.20 φτάνει στὴν Βήσιανη, ἔνα χωριό μὲ 100 περίπου οἰκογένειες, ὅπως λέει, ὅπου καὶ διανυκτερεύει. Ἀξιόλογα εἶναι τὰ περιστατικὰ ποὺ ἀναφέρει πώς ἔγιναν ἐδῶ, τόσο γιὰ τὶς συνθῆκες τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων της, ἵσσο καὶ γιὰ τὴν νοοτροπία τους, ὑποταγμένη στὸ κλῖμα τῆς ἐποχῆς. "Ετσι λέει πώς:

«Μιὰ γυναίκα ἦλθε καὶ μὲ παρακάλεσε γὰρ μετολαβήσω στὸ Βεζύρη, ὥστε νὰ λευθερώσῃ τὸ γυδὸν της ποὺ δρισκόταν στὶς φυλακὲς τῶν Ιωαννίνων. "Ενας ἄντρας πάλι ποὺ ἦν αν παντρεμένος ἐδῶ καὶ 3 —! χρόνια μὲ μιὰ γυναίκα ποὺ δὲν ἔκανε παιδιά, παρακολοῦσε γὰρ πεσολαβήσω μὲ τὸν Βεζύρη στὴν Ἐκκλησία, ὥστε νὰ παντρευτῇ μιὰ ἄλλη, ὑποστηρίζοντας ὅτι ἡ γυναίκα του ἦταν «κακή καὶ ἀνάποδα»***. ἀφοῦ πάρει διαζύγιο. "Ενας ἄλλος ζητοῦσε κάποιο ἀγνήστο, γιὰ νὰ ἔξερετερώσῃ τὶς μαγικὲς τέχνες ἐνὸς ἀντιπάλου του...».

Διαβάζοντας τὶς γραμμἱές αὐτές, φέρνουμε στὴν ιινήιη μας τὶς ἀπαίσιες συνθῆκες ποὺ κάτω ἀπὸ αὐτές ζοῦσαν οἱ σκλέροι ραγιάδες, ὑπομένοντας τὰ πάνδεινα ἀπὸ τὴν τυραννία τοῦ Ἀλῆ καὶ σκεφτόμαστε τὴν τίνο τῆς μάγας ἐκείνης ποὺ ἔφτασε στὸ σημείο νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθεια τοῦ Λήκνου. Πόσα τέτοια περιστατικὰ συνέβαιναν καὶ πότε δράματα κρύβονταν σὲ κάθε ταξίδι του. Τὸ διὰλογοποιητικό, τὸ σχετικὸ μὲ τὴν βοήθεια γιὰ αἰτηση διαζυγίου, ἢν δὲν μιᾶς διαφωτίζει σὲ τέ-

ποτα δλλο, τουλάχιστο δείχνει πόσο κῦρος είχε στα χρόνα ἡ Ἐκκλησία, ὅστε νὰ χρειάζεται, πολλές φορές, και αὐτὴ ἀκόμα ἡ παρέμβαση τοῦ Βεζύρη στὸ Δεσπότη γιὰ τὴν ἐπίλυση κάποιου ζητήματος. Τὸ τρίτο περιστατικὸ μᾶς δείχνει τὴν γνοτροπία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μιᾶς ἐποχῆς γεμάτης δεισιδαιμονίες και προλήψεις σὲ μιὰ χώρα ποὺ ἡ μόρφωση σχεδὸν ἦταν ἀνύπαρκτη***.

Στὶς 8 Ἰουνίου ἐπισκέπεται τὸ Λαχανόκαστρο, ἔνα χωριὸ κοντὰ σ' ἕνα ἐρειπωμένο πύργο***, και στὶς 7.23, περγώντας τὸ ποτάμι ποὺ τὸ διασχίζει, φτάνει στὸν Τζαραπλανά****, γιὰ νὰ καταλήξῃ στὴ Συκιά, ἔνα χωριουδάκι μὲ 10—12 μονάχα σπίτια, χτισμένο πάνω σ' ἔνα ὄψιμα, κοντὰ στὴ συμβολὴ τοῦ Βοϊδομάτη και τοῦ Ἀώου. Ἔδω παραμένει ὡς τὶς 3.45 και στὶς 4.4 περγᾶ τὸν Βοϊδομάτη, περίπου ἔνα μίλλι παραπάνω ἀπὸ τὸ σημεῖο, ὅπου ἐνώνονται τὰ δυὸ ποτάμια. Και συγεχίζει:

«Στὶς 5.35 περγᾶμε τὸ γεφύρ.**** τῆς Κόνιτσας, ἀκριθῶς κάτω ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα ὅπου τὸ ποτάμι χύνεται μέσα στὴν πεδιάδα, ἀνάμεσα σὲ δυὸ δασωμένους γκρεμοὺς μὲ ὑπερβολικὸ ὄψις, ποὺ πάνω τους τὰ βουνὰ εἴναι δλότελα σκεπασμένα μὲ δάση ἀπὸ ἔλατα. Στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ τοῦ ἀνοίγματος οἱ χιονισμένες κορφὲς τοῦ Λάζαρου βρίσκονται πάνω ἀπὸ τὰ δάση. Στὴν ἀντίθετη πλευρὰ (ἀγατολικὴ) οἱ κορφὲς δὲν φαίνονται.....».

Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ κάνει τὴν ἀμεση γνωριμία του μὲ τὴν Κόνιτσα, χτυπώντας τὶς πόρτες της, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα και περ γράφοντας τὸ τοπίο τοῦ γεφυριοῦ μὲ τὴν ἀγρια μεγαλοπρέπεια τῆς φύσης. Τὴ στιγμὴ ποὺ περγοῦσε τὴ γεφύρι τῆς Κόνιτσας, φαίνεται πὼς είχε ξεσπάσει μιὰ καλοκαιριάτικη μπόρα μὲ κατακλυσμιαία βροχή, ὅπως συνήθως στὰ βορειγά μας μέρη, γεμάτη ἀστραπὲς και βροντές, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν πειράξῃ καθόλου μὲ τὴ συνοδεία του, μιὰ και σημειώνει πὼς είχε πέσει στὰ ὄψιμα ποὺ βρίσκονταν πάνω ἀπὸ τὴν Κόνιτσα. Ἔτσι φτάνει στὸ Βαρόσι, ὅπως λέει τὴν ἐλληνικὴ συγοικία, πού, ἀπέχοντας ἀπὸ τὸ γεφύρι περίπου 2—3 μίλια, βρίσκεται πάνω ἀπὸ τὴν τουρκικὴ πόλη μὲ διαχωριστικὸ σημεῖο μιὰ κατηφοριά****.

Μιλώντας γιὰ τὸ κατάλυμα (κονάκι) ποὺ τοῦ ὅρισαν, βρίσκει τὴν ἀφορμὴ νὰ μᾶς μιλήσῃ γιὰ τὸ ἀφεντικὸ τοῦ σπιτοῦ, χωρὶς ὅμως, δυστυχῶς, νὰ μᾶς λέη και τῶνομά του. Μαθαίνουμε, λο πόν, πὼς ἦταν ἀρχηγὸς στὸ ἔνα ἀπὸ τὰ δύο τμῆματα, ποὺ ἦταν χωρισμένη ἡ ἐλληνικὴ συγοικία, σύμφωνα μὲ τὰ καθωρισμένα ἔθιμα και πὼς ἦταν κοτζάμπασης ἐδῶ και λίγο καιρό. Κι αὐτὸ γατὶ οἱ διάφοροι ἀντίπαλοι του τὸν είχαν καταγορήσει στὸν Ἀλῆ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ συλληφθῇ και νὰ κλειστῇ στὶς φυλακὲς. Μογάχα ὅταν θυσίασε σεβαστὸ χρηματικὸ ποσὸ κατώρθωσε νὰ ξαναγίνη ἐλεύθερος, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ λέη πὼς «δύσκολα μποροῦσε νὰ πῆ ὅτι ξαναβρῆκε τὶς αἰσθήσεις του....». Παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὶς διαμάχες αὐτὲς μὲ τὰ δυσάρεστα ἀποτελέσματα τῶν ἐσωτερικῶν συγκρούσεων τῶν διαφόρων μερίδων τῆς ἐλληνικῆς συγοικίας και στηλιτεύοντας τὰ ἀνίερα μέσα ποὺ μεταχειρίζότανε ἡ κάθε μιὰ, βρίσκει τὴν εύκαιρια νὰ χτυπήσῃ τὸν αἰώνιο κακὸ δαίμονα τῆς φυλῆς μας, τὴ διχόνιοι, σημειώνοντας ἐπιγραμματικά:

«Ἀλήθεια, χωρὶς αὐτὲς τὶς διχόνοιες ἡ Ἑλλάδα δὲν θὰ μποροῦσε νὰ παραμένῃ ἀρκετὸ καιρὸ τμῆμα τῆς Ὁθωμανικῆς αὐτοκρατορίας».

(Συγεχίζεται)

Παναγιώτης Χατζηνίκου Κονιτσιώτης

(Συγέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

"Οθεν μετ'

οὐ πολὺ ἀμφότεροι ἀπῆλθον εἰς Βουκουρέστιον, τὸ πιστὸν τοῦ Καπλάνη (λέγει ἀνώγυμός τις μεταφραστής, δημοσιεύσας σὺν τῇ διαθήκῃ καὶ σύντομον τινὰ διογραφίαν τοῦ ἀνδρὸς) ἡ εὐχρέστησις πρὸς τὸν εὐεργέτην του, καὶ αἱ ἔκδουλεύσεις αὐτοῦ εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς ἐμπορίας του, παρεκίνησαν τὸν ρηθέντα Χατζῆ Νίκον, διὰ ν' ἀποφασίση καὶ γὰρ κάμη αὐτὸν κοινωνὸν κατὰ μέρος εἰς τὴν πραγματείαν του.

Δὲν ἔχομεν δὲ ἀνάγκην γὰρ εἴπωμεν, διὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ μὲν γέοι, οἱ ἔθέλοντες γὰρ μαθητεύσωσι παρ' ἐμπόροις καὶ γὰρ προαχθῶσι, δὲν προσήρχοντο, αἰτοῦντες μισθίους καὶ διατροφήν, καὶ ἐγδύματα καὶ παπούτσια, καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ κουρέως, τὰ λεγόμενα ξυριστικά, καὶ φρασίς ἀνέσεως καὶ ἀπουσίας διαρκεῖς ἐπὶ συνεχῶν ἑορτῶν, ἀλλ' ἀπλούστατα καὶ ἀφελέστατα ἐζήτουν μόνον τὴν μητέρα πάσης προαγωγῆς καὶ εὐημερίας ἐργασίαν. Οἱ δὲ ἐμπόροι οὐδέποτε κατεχρῶντο τῆς χρηστότητος τῶν καλῶς ὑπηρετούγτων ἐν τοῖς ἐμπορικοῖς καταστήμασιν αὐτῶν γέων. Μόλις μὲν ἔβλεπον τούτους προθύμους εἰς ἐκτέλεσιν πάσης ἐντίμου, ἔστω καὶ τῆς βαυγαστέρως ὑπηρεσίας καὶ ἐφιεμένους γὰρ προαχθῶσιν, συγήθως ἀπήλαττον αὐτοὺς τῶν ὑπηρετικῶν ἐργασιῶν καὶ ἀπησχόλουν εἰς ὑποδεεστέρας ἐμπορικάς, μόλις δὲ ἔβλεπον τούτους εἰς τε ταύτας εὐδοκιμοῦντας καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην προθύμους, καὶ ἀμέσως προήγαγον εἰς ἀνωτέρους, μετ' οὐ πολὺ δὲ παρέσχον αὐτοῖς καὶ μετοχὴν τῶν ἐπικερδῶν μόνον ἐπιχειρήσεων καὶ ἐπὶ τέλους, δὲ μικρὸς καὶ ἀσημός μαθητευόμενος εἴτε ἐγίγνετο συγέταιρος καὶ γαμβρὸς ἐνίστε τοῦ ἐμπόρου, εἴτε καὶ ἀντικαθίστα αὐτόν, πολλάκις μάλιστα καὶ τὸν ὑπερέβαινε.

Τοσοῦτον δὲ σύγηθες ἦτο τότε, ὥστε

πολλάκις οἱ μὲν μαθητευόμενοι οἰκειοθελῶς ἐγκατέλειπον τὸ πατρικὸν αὐτῶν ἐπώνυμον, καὶ ἐλάμβανον τὸ τοῦ ἐμπόρου ἥ προστάτου καὶ εὐεργέτου των, οὗτοι δὲ ἐνίστε ἔχαιρον διὰ τὴν εὐδοκίμησιν τῶν ὅπ' αὐτοὺς προασθέντων νέων, τῶν λεγοχαρᾶς ἐκείνης, ἥν χαίρουσιν οἱ φιλόστοργοι γονεῖς διὰ τὴν εὐδοκίμησιν τῶν ἴδιων αὐτῶν τέκνων.

Τοιαύτης λοιπὸν οὖσης, φαίνεται τότε καὶ τῆς συμπαθείας καὶ σχέσεως μεταξὺ τοῦ Καπλάνη καὶ τοῦ Χατζῆ Νίκου, μετετέθησαν ἀμφότεροι εἰς Βουκουρέστιον καὶ ἐμπορεύοντο συνεταιρικῶς. Καὶ δὲν Χατζῆ Νίκος, ὡς προσδύτερος καὶ διευθυτής ἐγκατέστη ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ τῇ Δανίας, δὲ Καπλάνης ἐπεχείρει καὶ καὶ ἐμπορικὰς ἐκδρομὰς, τῷ δὲ 1678 ἡ πῆλθε τὸ πρῶτον χάριν ἐμπορίου καὶ εἰς Νίζην τῆς μικρᾶς Ρωσίας, διθεν ἀπήρχετο κατὰ καιρούς μὲν καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας τῆς τε Εύρωπης καὶ Ρωσίας πόλεις, ἀλλ' ἐκεῖ φαίνεται ἐγκατέστη ἐπὶ τρία ἔτη, τῷ δὲ 1771 μετέστησε καὶ οὗτος τὴν διαμονήν του εἰς Μόσχαν καὶ ἐκεῖ μετήρχετο ἐπίσης τὸ ἐμπόριον εἰς λογαριασμὸν τῆς ἐταιρίας.

Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου τινὸς διέσυνειδητος Καπλάνης ἐνόμισε καθῆκον του γὰρ ἐπανέλθη εἰς Βουκουρέστιον, γὰρ ἐκφράση ητὴν εὐγνωμοσύνην του εἰς τὸν εὐεργέτην του Χατζῆ Νίκον, καὶ γὰρ παραδώση αὐτῷ ἀκριβεῖς λογαριασμούς. Κοινῇ δὲ γνώμῃ διέλυσαν τὴν ἐταιρίαν καὶ δὲν Χατζῆ Νίκος ἀπεσύρθη τοῦ ἐμπορίου, δὲ Καπλάνης ἐπανῆλθεν εἰς Μόσχαν, κατώκησεν δριστικῶς καὶ μέχρις ἀποδιώσεως μίαν πτέρυγα τοῦ ἐλληνικοῦ μογαστηρίου ἥ μετοχίου, τοῦ τιμωμένου ἐπ' ὅνδματι τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ ἦρξατο γὰρ εἰς ἐμπορεύηται εἰς ἴδιον αὐτοῦ λογαριασμόν.

(Συγεχίζεται)

Βούρμπιανη

(Άγωνισται του 1821)

Του κ. ΑΝ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ο πρῶτος καὶ ἐπιφυνέστερος ἀπὸ ὅλους ἦταν ὁ Νικόλαος Λέζης ἢ Καραμήτσης. Γεννήθηκε πιθανώτατα περὶ τὸ έτος 1780 στὴ Βούρμπιανη καὶ ἀπεβίωσε στὴν Ἀθήνα τὸ 1838.

Πότε ἀκριβῶς διγῆκε κλέφτης στὰ βουγά μὴν ὑπομένοντας τὴν τουρκικὴ σκλαβιὰ δὲν τὸ γνωρίζομε. Πάντως ὅμως συμφώνως μὲ τὴν παράδοση, ἦταν ἀρματωλὸς καὶ κλέφτης ἀρκετὰ χρόνια νωρίτερα ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση μαζὶ μὲ τὰ σώματα τῶν ἀρματωλῶν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ Ὁλύμπου. Ο Νικόλαος Κασομούλης στὰ Στρατιωτικά του Ἐγθυμήματα (τόμ. Α' σελ. 188) τὸν ἀγαφέρει ὡς ὑποσωματάρχη «Πολιτάρχην» τοῦ περιφήμου ἀρματωλοῦ Καπετάν Δαμαντῆ Κατὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ Ὁλύμπου στὶς ἀρχὲς Ἀπριλίου 1822, «οἱ Μήτζιος (Καραμήτσης) καὶ Λιάκος — γράφει ὁ Κασομούλης — πολιτάρχαι, ἔδαλαν ἀμέσως φωτιὰ εἰς τοῦ κάμπου τὰ χωριά ὅλα». Καὶ στὴ σελίδα 196 πάλι «ἔδιορίσθη ὁ Καραμήτζιος νὰ βαστᾶ ἐκεῖ (πρὸ τῆς κωμοπόλεως Κολυνδροῦ) τὴν δρμὴ τοῦ (τουρκικοῦ) ἵππου μὲ ὅλην τὴν πολιταρχίαν του (σῶμα του) ἔμπροσθεν καὶ πλησίον τοῦ κέντρου». Καὶ ἐγ συνεχείᾳ ὁ Κασομούλης ἀγαφέρει ὅτι ὁ Καραμήτζιος μὲ τὸ σῶμα του ἀντιστάθηκε γεναῖα κατὰ τὴν μάχη τῆς Κολυνδροῦ καὶ ἐφονεύθη ἐκεῖ καὶ ὁ ἔξαδελφός του ὁ «ῆρωας» Καραπούλιας. Νὰ λοιπὸν καὶ ἔνας ἄγνωστος μέχρι τώρα ἀγωνιστῆς — Βούρμπιανίτης ἀσφαλῶς ἀφοῦ ἦταν ἔξαδελφος τοῦ Καραμήτση, ποὺ προσέφερε τὴν ζωὴν του στὸν ἴερὸν ἀγῶνα. Νὰ εἶχε ἀραγε καμπιὰ σχέση μὲ τὴν τοπωνυμία Καραπούλια που ὑπάρχει στὸ χωριό μας; Δὲν ἀποκλείεται. Μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσα ἐπανάσταση τοῦ Ὁλύμπου, ὁ Καραμήτσης μὲ τὸ σῶ-

μα του ποὺ τὸ ἀποτελοῦσαν διάφορα παληκάρια ποὺ καταγόταν ἀπὸ τὴ Βούρμπιανη καὶ τὴν ἐπαρχία Κονιτσῆς, κατέβηκε στὴ Ρούμελη καὶ συνέχισε τοὺς ἀγῶνες του ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ ἔλαβε μέρος στὸν ἀθάνατο καὶ ἐπικὸν ἀγῶνα τῆς πολιορκίας, καθὼς καὶ στὴ θρυλικὴ ἔξοδο τοῦ Μεσολογγίου.

Κατόπιν ὁ Καραμήτσης ἔλαβε μέρος ώς ὅπλαρχηγὸς καὶ σὲ ἄλλες μάχες τὶς ὁποῖες ἀγνοοῦμε· καὶ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1826 τὸν συναντοῦμε πάλι πολιορκημένο μαζὶ μὲ τοὺς ὑπερασπιστὲς τοῦ φρουρίου τῶν Ἀθηγῶν. Ο Νικόλαος Κονιτζιώτης, τὸν δποῖον ἀναφέρει ὁ Νικ. Α. Καρώρης στὸ ημερολόγιό του (σελὶς 140) δὲν είναι ἄλλος ἀπὸ τὸν δικό μας ὅπλαρχηγό. Ἄλλὰ ἂς μεταφέρωμε ἐδῶ αὐτούσιο τὸ κείμενο τοῦ Καρώρη. «29 Σεπτεμβρίου (1826) πρωΐ, ἔνας ἀξιωματικὸς Ἀρβανίτης Χασάν Καφζέζας ἐζήτησε τὸν Νικόλαον Κονιτζιώτην φιλικῶς νὰ ἀνταμώθοιν καὶ συνομιλήσουν». Καὶ παρακάτω, σελὶς 144 «Συνελήφθη αἰχμάλωτος τραυματίας ἔνας ὑπηρέτης τοῦ Μουκτάρ Μπέη Καφζέζας ἐξαδέλφου τοῦ Μουστᾶ Μπέη τὸ ὄνομα Ἰσούφης ἀπὸ πατρίδα Κολώνιαν, εἴπε ὅτι ὁ προχθεσινὸς ὅστις ἦλθε καὶ συνωμίλησε μὲ τὸν Νικόλαον Κονιτζιώτην ὑπὸ τὸ ὄνομα Χασάν Καφζέζας ἦτον αὐτὸς ὁ ίδιος ὁ Μουκτάριμπεης, εἴπε ὅτι προχθὲς ἐσκοτώθη ὁ ὑπερήφανος οὗτος Μουκτάριμπεης, ὅστις ἦτον ὑποψήφιος νὰ μείνῃ φρούραρχος εἰς τὰς Ἀθήνας».

Απὸ τὰ παραπάνω συμπεραίνομε ὅτι ὁ Καραμήτσης συνδεόταν μὲ τὸν περίφημο Μουκτάριμπεη Κιαφζέζη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἦταν καπετάνιος καὶ ληιέριαζε στὰ βουγά τοῦ Γράμμου· δὲν ἀποκλείεται καὶ νὰ εἶχαν πολεμήσει ὁ ἔνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου ἐδῶ στὰ βουγά τῆς πατρίδας των. "Ισως ὁ Τουρκαλβανὸς νὰ τοῦ ἔκανε

προτάσεις παραδόσεως, τις δημοιες ασφαλῶς ἀπέρριψε ὁ γενναῖος ὀπλαρχηγός.

Κατόπιν τί ἀπέγινε ὁ Καραμήτσης, καὶ ἀν πῆρε ἡθικὲς ἢ ὑλικὲς ἀμοιβὲς ἀπὸ τὸ κράτος ἀγνοοῦμε. Μιὰ τελευταῖα πληροφορία μᾶς παρέχει ὁ ἱστορικὸς Λαζαρίδης στὸ θιβλίο του (περὶ τῶν ἐν Ἡπείρῳ ἀγαθοεργημάτων) ἀπὸ τὴν δῆμονα συμπεραίνομε ὅτι ἀπεβίωσε στὰ 1838 καὶ κατὰ τὴν παράδοση στὴν Ἀθήνα. Ἰδού τί γράφει ὁ Λαζαρίδης: «Ο δὲ ὀπλαρχηγὸς Καραμήτσης ἐκληροδότησεν εἰς τὴν Σχολὴν (1838) πᾶσαν τὴν κτηματικὴν αὐτοῦ ἐνταῦθα (εἰς Βουρμπιανην) περιουσίαν, ἔξης σώζεται μόνον ἐν οἰκοπεδον ἀξίας λιρῶν 20».

Μετὰ τὸν Καραμήτση καὶ τὸν Καραπούλια, τρίτος γνωστὸς Βουρμπιανίτης ἀγωνιστὴς τοῦ 21 εἶναι ὁ Χρῆστος Ζούμης Θεῖος (ἀδελφὸς τοῦ πατρὸς) τῆς Ἐλένης Δημ. Ζούμη, ἢ δῆμον ἀπεβίωσε στὰ 1964 18 χρονῶν καὶ ἔλαβε μέρος στὴν ἐπανάσταση. Χάρις δὲ στὶς ἀνδραγαθίες του ὁ Καραμήτσης τὸν ἀνεκήριξε πρωτοπαλλήκαρό του. Κατὰ τὴν ἔξοδο του Μεσολογγίου τραυματίστηκε καὶ ἔγασε σχεδὸν καὶ τὸ φῶς ἀπὸ τὸ ἔνα του μάτι. Ἀκολούθησε κατόπιν τὸν Καραμήτση σὲ διάφορες μάχες, ἀλλὰ μετὰ τὸ τέλος τοῦ ιεροῦ ἀγῶνος ἴδιωτευσε καὶ ἔργαστηκε ως ἔργολάδος, καὶ ἀρχιτέκτων. Μαζὶ μὲ τὸν Δημήτρη Πάνο ἔκτισαν τὴν ἐκκλησία τῆς Χρυσοσπηλιώτισσας καὶ ἀλλα κτίρια τῶν Ἀθηνῶν. «Οταν ἴδρυθη στὴν Ἀθήνα, στὰ 1883 ἦ Φλεκπαιδευτικὴ Ἀδελφότης Βουρμπιανῆς, ὁ Χρῆστος Ζούμης ἀν καὶ ἀρκετὰ ἡλικιωμένος προσέφερε σ' αὐτὴν τὶς ὑπηρεσίες του ἐκλεγόμενος μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συιθουλίου καὶ διωρίζοντας σ' αὐτὴν καὶ 200 δραχμὲς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Δωρεὲς ἐπίσης ἔκανε καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Χρυσοσπηλιώτισσας, δηπου εἶγε τιμῆς ἔνεκεν καὶ ἴδιαιτέρο στασῖδι. Πέθανε δὲ ὁ γενναῖος αὐτὸς ἀγωνιστὴς γύρω στὰ 1890 καὶ ἐτάφη εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὰ δὲ ὅπλα του καθὼς καὶ ἔνα παράσημο ποὺ τοῦ εἶχε ἀπονείπει ὁ Βασιλεὺς Ὁθων ἐσώζοντο μέχρι τὸ 1964 στὸ σπίτι του στὴν δεδού Σολωμοῦ 24, ποὺ ἀπεβίωσε ἢ ἀγεψά του Ἐλένη Δημ. Ζούμη.

Τέταρτος γνωστὸς Βουρμπιανίτης

ἀγωνιστὴς τοῦ 1821 ἦταν ὁ Ιαννῆς Σαμαρᾶς, γιὰ τὸν δῆμον ξέρομε μόνον ὅτι ἵταν παλληκάρι τοῦ Καραμήτση, καὶ ὅτι εἶχε σκοτώσει δυὸ Τούρκους κάτω στὴν Πίκενη στὴν ποταμιὰ τῆς Βούρμπιανης.

«Ἄλλος πάλι ἀγωνιστὴς ἦταν ὁ Γάτσης (Γεώργιος), ὁ γενναῖρχης τῆς οἰκογενείας Γάτση.

Καὶ ἕκτος ἦταν ὁ Κύρκας Κωνσταντῆς Κύρκας ἀνδράδελφος τῆς Γότσιως ποὺ εἶχε τὴν τεράστια καρυδιὰ κάτω στὴ Βαρβάρα τὴν γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα «τῆς Γότσως ἢ καργιά».

Ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ τοὺς ἔξη αὐτοὺς γνωστοὺς, καὶ ἄλλα ὅμιλα Βουρμπιανίτεκοι παλληκάρια θὰ ἔλαβαν μέρος στὸν Ιερὸν ἀγῶνα τοῦ 21, ἀλλὰ τὰ ὄνόματά των καὶ ἡ δράση των παραμένουν ἀγνωστα.

«Ο δὲ θεολόγος καθηγητὴς κ. Γεώργιος Α. Οἰκονόμου μεταξὺ ἄλλων Ἡπειρωτῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 ἀναφέρει καὶ τὸν Γεώργιο ἢ Τζιόρτζιο Παπαϊωάννου ἀπὸ τὴν Βούρμπιανη (Ἡπ. Ἐστ. 1957, σελ. 203). Ἀγνοοῦμε ὅμιλας ἀπὸ ποιά πηγὴ πῆρε τὰ στοιχεῖα του. Ἐμεῖς γνωρίζομε καλὰ ὅτι ὁ Γεώργιος Παπαϊωάννου δὲν κατέδηκε στὴν Νότιο Ελλάδα νὰ πολεμήσῃ. Ἡταν ὅμιλας μυημένος στὴ Φλική Ἐταιρεία καὶ γι' αὐτὸν τὸν κρέμασαν οἱ Τούρκοι στὴν Κόνιτσα μαζὶ μὲ τὸν ἀδελφό του Κωνσταντίνο κατόπιν διαδολῆς τοῦ Κώστα Γραιματικοῦ. Δὲν ἀποκλείομε καὶ τὴν ἐκδοχὴ νὰ στρατολογούσαν οἱ δυὸ ἀπαγχονισθέντες ἀδελφοὶ διάφορα παλληκάρια καὶ νὰ τὰ ἔστελλαν γὰρ πολειτήσουν κάτω στὴν ἐπαναστατημένη Ελλάδα ἀφοῦ οἱ ἴδιοι ἀνεδοκατέβαιναν στὴ Θεσσαλία ὅπου ξεχειμάζαν τὰ κοπάδια των ἢ καὶ γὰρ ἔλαβαν μέρος στὴν ἐπανάσταση τοῦ Ολύμπου τὴν ἀνοιξη τοῦ 1822 καὶ νὰ τὸ ἐμιαθε δ Κώστα Γραιματικὸς καὶ τοὺς ἐπρόδωσε. Ἀλλὰ μὲ τὴν ιστορικὴ αὐτὴ οἰκογένεια θὰ ἀσχοληθοῦμε κάπως πλατύτερα παρακάτω.

Κλείνομε λοιπὸν ἐδῶ τὸ κεφάλαιό μας τὸ σχετικὸ μὲ τοὺς Βουρμπιανιῶτες ἀγωνιστὲς τοῦ 21, μὲ τὴν ἐλπίδα πώς ἀλλὰ ὑπάρχουν ἀγνωστες γραπτὲς πηγὲς γύρω ἀπὸ αὐτοὺς καὶ τὴ δράση τους θὰ ἀποκαλυφθοῦν μελλοντικὰ καὶ ἔτσι, εἴτε εἴτε οἱ μεταγενέστεροι θὰ τοὺς γνωρίσουμε καλλίτερα.

Τέλος της Επαρχίας

Τοῦ μονίμου
άνταποκρι-
τοῦ μας

Ο Νομάρχης Ιωαννίνων κ. Αναστ. Λεβίδης, συνοδευόμενος ύπό τοῦ Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ, τοῦ Επάρχου κ. Ρεμπάπη τῶν μηχανικῶν τῆς Διευθύνσεως Τεχνικῶν 'Υπηρεσιῶν καὶ τῆς ΤΥΔΚ Κονίτσης, τοῦ Γεωπόνου Γεωργικῶν 'Εφαρμογῶν καὶ τοῦ Δασάρχου Κονίτσης, ἐπεσκέφθη τά χωρία Πυρσόγιανη, Βούρμπιανη 'Ασημοχώριον Γοργοπόταμον Πουρνιάν καὶ 'Αγίαν Παρασκευήν.

Ο κ. Νομάρχης διέκοψεν ἐπ' ὄλιγον τὴν περιοδείαν του λόγω τῆς ἀφίξεως τοῦ ὑπουργοῦ Γεωργίας κ. Ματθαίου καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κονίτσης διάνα συνεχίση τὴν περιοδείαν του. Εἰς αὐτὴν συμμετέσχε καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δρυινουπόλεως — Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης κ. Σεβαστιανὸς μετά τοῦ ὅποίου ἐπεσκέφθησαν τά χωρία Καβάσιλα, 'Ηλιόρρωχη, Μάζιον Καλόβρυση, 'Αετόπετρα Μελισσόπετρα Αηδονώριον καὶ Μολυβδοσκέπαστον ὡς καὶ τά φυλάκια τῶν συνόρων καὶ τὴν στρατιωτικὴν μονάδα Μπουραζανίου.

Μετά τὴν ὄλοκλήρωσιν τῆς περιοδείας του εἰς τὴν επαρχίαν Κονίτσης ὁ κ. Νομάρχης θά προεδρεύσῃ συσκέψεως, εἰς τὴν ὅποιαν θά λάβουν μέρος ὁ Επαρχος Κονίτσης καὶ οἱ προιστάμενοι δλων τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ νομοῦ διά τὴν ταχεῖαν προώθησιν καὶ ἐπίλυσιν δλων τῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων τῆς ἀκριτικῆς μας Επαρχίας.

Ο νέος Μητροπολίτης κ. Σεβαστιανὸς ἐπράγματοποίησεν τὴν πρώτην περιοδείαν του ἀνά τά χωρία τῆς ἀκριτικῆς μας περιοχῆς. Τὸ ἀπόγευμα τῆς 7ης τρέχοντος ἐπεσκέφθη τὴν Καστανέαν, ὅπου ἔτυχε θερμῆς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τῶν κατοίκων καὶ ἐτέλεσεν ἐσπερινὸν

Τὴν ἐπομένην ἐτέλεσεν εἰς Καστανέαν 'Αρρινὸν κηρύξας ἀκολούθως τὸν θεῖον λόγον. Χιερατικὴν Λειτουργίαν καὶ ἀκολούθως συνδευόμενος ύπό τῶν αἰδεσιμ, ιερέων κ.κ. Χρήστου (Πυρσόγιανης) καὶ Δημητρίου Μαργαρίτου (Βούρμπιανης) μετέβη εἰς Πυρσόγιανην ὅπου ἔτυχεν ἐπίσης τῆς δεούσης ὑποδοχῆς καὶ ἐτέλεσεν ἐσπερινόν, κηρύξας καὶ τὸν θεῖον λόγον.

Τὴν Κυριακὴν (9.7.67) μετέβη εἰς Βούρμπιαν της συμμετοχῆς τεσσάρων ιερέων καὶ ἐκήρυξε τὸν θεῖον λόγον,

Ο Σεβασμιώτατον ἐπεσκέφθη καὶ τὸ 'Ασημοχώριον καὶ ἀκολούθως τοὺς Χιονιάδες καὶ Γοργοπόταμον τυχὼν εἰς ἀπαντα τά χωρία θερμῆς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τῶν κατοίκων, ιηρύξας πρὸς αὐτοὺς τὸν θεῖον λόγον.

Ἐπίσης μετέβη εἰς τά ἀκριτικά χωρία Μαλυβδοσκέπαστον 'Αηδονοχώρι, Καλόβρυση Μελισσόπετρα 'Αετόπετρα, Μάζιον καὶ 'Ηλιόρρωχη,

Ο Προοδευτικὸς Φιλανθρωπικὸς Σύλλογος «'Αγιος Νικόλαος» Καστανέας — Κονίτσης ἐπράγματοποίησε ἡμερησίαν ἐκδρομὴν εἰς 'Ελληνοαλβανικά σύνορα περιοχῆς Μολυβδοσκέπαστου — Κονίτσης τὴν Κυριακὴν 2.7.67 Εἰς τὴν ἐκδρομὴν ἔλαβον μέρος 30 μέλη τοῦ Συλλόγου καὶ ἄλλοι κάτοικοι τῆς Καστανέας. Οἱ ἐκδρομεῖς ἐπεσκέφθησαν καὶ τὸ φυλάκιον τοῦ Στρατοῦ μας εἰς Μολυβδοσκέπαστον καὶ διένειμαν σιγαρέττα κλπ εἰς τοὺς στρατιώτας.

Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου τούτου τυγχάνει ἡ δημοδιδασκάλη σσα Μαρία Βουκουράλα — 'Αναγνωστοπούλου, ἡ δποία ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Συλλόγου διωργάνωσε κατά τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα θεατρικὴν παράστασιν εἰς τὰς Κοινότητας Καστανέας καὶ Πυρσόγιανης μὲνέους καὶ νέας τοῦ χωρίου,

—Τὴν Κυριακὴν 8 'Ιουλίου, εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τοῦ χωρίου μας ὀμίλησε πρὸς τοὺς κατοίκους ὁ δημοδιδασκαλος κ. Ανδρέας Αναγνωστόπουλος μὲ θέματι «'Η σημασία καὶ αἱ ἐπιδιώξεις τῆς 21ης 'Απριλίου 1967».

ΓΑΜΟΙ

—'Ετελέσθησαν ἐν 'Αθήναις οἱ γάμοι τοῦ ἐκ τῆς Επαρχίας μας καταγομένου οίκονομού λόγου κ. Κων. 'Αναγνωστοπούλου μετά τῆς δίδος 'Ελένης Πολυμενοπούλου.

ΝΕΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

—'Η Διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ συγχαίρει ἐγκαρδίως τὸν κ. Σπύρον Μηλίγκον λαβόντα μὲ βαθμὸν λίαν καλῶς τὸ πτυχίον του τῆς 'Ιατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν.

ΘΑΝΑΤΟΙ

Εἰς Κόνιτσαν ἀπεβίωσεν δ. Γεώργιος Α. Γουσγούσης.

Εἰς Μόλιστα ἀπεβίωσε η Φάναινα Χατζηδάκη.